

Zemědělská
fakulta
Faculty
of Agriculture

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH ZEMĚDĚLSKÁ FAKULTA

Katedra krajinného managementu

Bakalářská práce

CHKO Třeboňsko – minulost, přítomnost a výhled do budoucnosti

Autorka práce: Kateřina Pospíchalová

Vedoucí práce: Ing. Monika Koupilová, Ph.D.

České Budějovice
2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 10.4.2021

Podpis

Abstrakt

Tématem této bakalářské práce je zhodnocení vývoje vybraných přírodních rezervací v průběhu času.

V úvodní části bakalářské práce Vás autor seznámí s geografickou charakteristikou daného území, kde se můžete blíže seznámit s přírodními a socioekonomickými podmínkami daného území. Součástí je také vymezení zájmových území, kterých se bude tato bakalářská práce týkat. Následovat bude část zaměřená na historii CHKO Třeboňsko a vybraných územích, data a důvody jejich vyhlášení, poté se volně přesunete do současného stavu těchto lokalit. Bakalářská práce bude zakončena výhledem na možný směr vývoje a plán péče o CHKO Třeboňsko.

Klíčová slova: CHKO Třeboňsko, rybníkářství, minulost

Abstract

The theme of this bachelor thesis is to evaluate the development of selected nature reserves over time.

In the introductory part of the Bachelor thesis, the author introduces you to the geographical characteristics of the area, where you can get a closer look at the natural and socioeconomic conditions of the area. It also includes the definition of the special interests that will be covered by this Bachelor thesis. This will be followed by a section focusing on the history of the Třeboňsko CHKO and selected territories, dates and reasons for their publication, then you will move freely to the current state of these sites. The Bachelor thesis will end with a view to a possible direction of development and a plan of care for the Třeboňsko CHKO.

Keywords: CHKO Třeboňsko, fish farming, the past

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat Ing. Monice Koupilové, Ph.D., za odborné vedení této bakalářské práce.

Obsah

Úvod.....	6
1 Vznik.....	7
1.1 Mezinárodní význam.....	7
1.2 Popis hranice.....	10
1.3 Charakteristika území.....	12
1.4 Ekosystémy Třeboňska.....	16
2 Minulost CHKO Třeboňska.....	22
2.1 Historie rybníkářství.....	25
2.2 Popis původních chráněných území.....	28
3 Současnost CHKO Třeboňska.....	32
3.1 Zonace CHKO.....	32
3.2 Popis chráněných území.....	33
3.3 Památné stromy.....	39
4 Budoucnost CHKO Třeboňska.....	41
Závěr.....	43
Seznam použité literatury.....	44
Seznam obrázků.....	48
Seznam tabulek.....	49
Seznam použitých zkratk.....	50

Úvod

Tato bakalářská práce se věnuje Národním přírodním rezervacím v Chráněné krajinné oblasti Třeboňsko a jejich vývojem v historii. První část práce se zabývá celkovým popisem území, určení hranic Chráněné krajinné oblasti Třeboňsko, hodnocení geologického a pedologického podloží, hydrologie, klimatických poměrů, a zejména ekosystémům vyskytujících se na území CHKO Třeboňsko. Největší pozornost směřuje na Národní přírodní rezervace, jejich vyhlášení, historii a současný stav. V závěru je posouzen plán péče pro CHKO Třeboňsko na roky 2018 až 2027, který vydala Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky.

1 Vznik

Chráněná krajinná oblast Třeboňsko vznikla výnosem ministerstva kultury ČSR ze dne 15.11.1979 pod č.j. 22737/79. Cílem oblasti je ochrana všech hodnot krajiny, jejího vzhledu a typických znaků jakožto i přírodních zdrojů. Má za úkol vytvářet vyvážené životní prostředí a podporovat optimální rozvoj zemědělské, lesnické, rybářské a těžební činnosti. K typickým znakům krajiny patří zejména její povrchové utváření včetně vodních toků a ploch, klima krajiny a volně žijící živočišstvo. Tento výnos je již obsahově i legislativně zastaralý, jelikož od doby vyhlášení v něm nebyly vykonány žádné změny. V roce 2005 byl připraven, v souladu se zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, návrh nového vládního nařízení pro CHKO Třeboňsko, kde byly uvedeny bližší informace o ochranných podmínkách, které by lépe odpovídaly potřebám ochrany území. Odbornou péčí o CHKO Třeboňsko zajišťuje a státní správu ochrany přírody a krajiny vykonává Agentura ochrany přírody a krajiny ČR se sídlem v Praze, prostřednictvím regionálního pracoviště Jižní Čechy, oddělení Správa CHKO Třeboňsko. V současném pojetí předmětu ochrany je jím krajina na jižní a střední části Třeboňské pánve s typickým krajinným rázem, plněním přírodních funkcí a přírodními hodnotami, kterými jsou přírodní i antropogenně podmíněný reliéf, zastoupené přírodní, přírodě blízké a polopřirozené ekosystémy a v nich se vyskytující zvláště chráněné, vzácné či regionálně významné druhy rostlin a živočichů (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017).

1.1 Mezinárodní význam

CHKO Třeboňsko se řadí mezi 6 českých biosférických rezervací vyhlášených v rámci programu Člověk a Biosféra (MAB) UNESCO. Tyto rezervace představují reprezentativní ukázky přírodních krajín (trebonsko.ochranaprirody.cz). Biosférická rezervace byla vyhlášena 1.3.1977. Na našem zájmovém území se nachází 2 mokřady mezinárodního významu chráněné podle Ramsarské úmluvy. Tato úmluva byla podepsána v roce 1971 v iránském městě Ramsar a v platnost vstoupila v roce 1975, Česká republika k této úmluvě přistoupila 2. července 1990, tehdy ještě jako Československá federativní republika (mzp.cz). Území chráněna podle této úmluvy jsou: Třeboňsko rybníky, které byly vyhlášeny 2.7.1990 o rozloze 10 165 ha a Třeboňská rašeliniště, která byly vyhlášeny 26.10.1993 o rozloze 1 100 ha.

Třeboňsko má mezinárodní význam i z hlediska ornitologického jako hnízdiště i tahová zastávka řady ohrožených druhů ptáků. Z tohoto důvodu byla na území CHKO

Třeboňsko zřízena ptačí oblast Třeboňsko. Ta byla vyhlášena nařízením vlády č. 680/2004 Sb. Jedná se o území o velikosti 47 360 ha, z toho je 93,5 % na území CHKO Třeboňsko, zbylých 6,5 % se nachází za hranicemi území (jednak severně od Drahova, kde se jedná o lesní komplexy a rybníky Ohrazenice a také na východě v k.ú. Dolní Lhota u Stráže nad Nežárkou, kde se nachází rozsáhlý lesní komplex Homolka) Tato oblast je z geomorfologického hlediska tvořena celkem Třeboňské pánve, na západě podcelkem Lomnické pánve a na východě Kardašověčickou pahorkatinou (birdarea.com). Cílem je zachování a obnova ekosystémů významných pro mnoho druhů ptáků v jejich přirozeném areálu rozšíření a zajištění podmínek pro zachování populací těchto druhů ve stavu příznivém z hlediska ochrany. Ta tvoří spolu s evropsky významnými lokalitami soustavu Natura 2000 (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017).

V následující tabulce jsou vyjmenovány druhy ptáků, pro které byla vyhlášena Ptačí oblast Třeboňsko spolu s jejich latinskými názvy.

Tabulka 1 Výčet ptáků, pro které byla vyhlášena PO Třeboňsko

Český název	Latinský název
Čáp černý	<i>Ciconia nigra</i>
Datel černý	<i>Dryocopus martius</i>
Husa velká	<i>Anser anser</i>
Kopřivka obecná	<i>Anas strepera</i>
Kulíšek nejmenší	<i>Glaucidium passerinum</i>
Kvakoš noční	<i>Nycticorax nycticorax</i>
Ledňáček říční	<i>Alcedo atthis</i>
Lelek lesní	<i>Camprimulgu europaeus</i>
Lžičák pestrý	<i>Anas clypeata</i>
Moták pochop	<i>Circus aeruginosus</i>
Orel mořský	<i>Haliaeetus albicilla</i>
Rybák obecný	<i>Sterna hirundo</i>
Skřivan lesní	<i>Lullula arborea</i>
Slavík modráček středoevropský	<i>Luscinia svecica cyaneacula</i>
Strakapoud prostřední	<i>Dendrocopos medius</i>
Sýc rousný	<i>Aegolius funereus</i>

Včelojed lesní	<i>Pernis apivorus</i>
Volavka bílá	<i>Egretta alba</i>
Žluna šedá	<i>Picus canus</i>

(Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017)

V další tabulce jsou uvedeny druhy ptáků, které hnízdí nebo zaznamenány v době migrace a zimování v PO Třeboňsko.

Tabulka 2 Výčet chráněných druhů ptáků, vyskytující se v PO Třeboňsko

Český název	Latinský název
Bukáč velký	<i>Botaurus stellaris</i>
Bukáček malý	<i>Ixobrychus minutus</i>
Husa běločelá	<i>Anser albifrons</i>
Husa polní	<i>Anser fabalis</i>
Chřástal kropenatý	<i>Porzana porzana</i>
Chřástal malý	<i>Porzana parva</i>
Čáp bílý	<i>Ciconia ciconia</i>
Jeřáb popelavý	<i>Grus grus</i>
Kalous pustovka	<i>Asio flammeus</i>
Kolpík bílý	<i>Platalea leucorodia</i>
Lejsek bělokrký	<i>Ficedula albicollis</i>
Luňák červený	<i>Milvus milvus</i>
Luňák hnědý	<i>Milvus migrans</i>
Moták lužní	<i>Circus pygargus</i>
Moták pilich	<i>Circus cyaneus</i>
Racek černohlavý	<i>Larus melanocephalus</i>
Rybák černý	<i>Chlidonias niger</i>
Sokol stěhovavý	<i>Falco peregrinus</i>
Tenkozobec opačný	<i>Recurvirostra avosetta</i>
Ťuhýk obecný	<i>Lanius collurio</i>
Volavka červená	<i>Ardea purpurea</i>
Volavka stříbřitá	<i>Egretta garzetta</i>

Výr velký	Bubo bubo
Zrzohlávka rudozobá	Natta rufina

1.2 Popis hranice

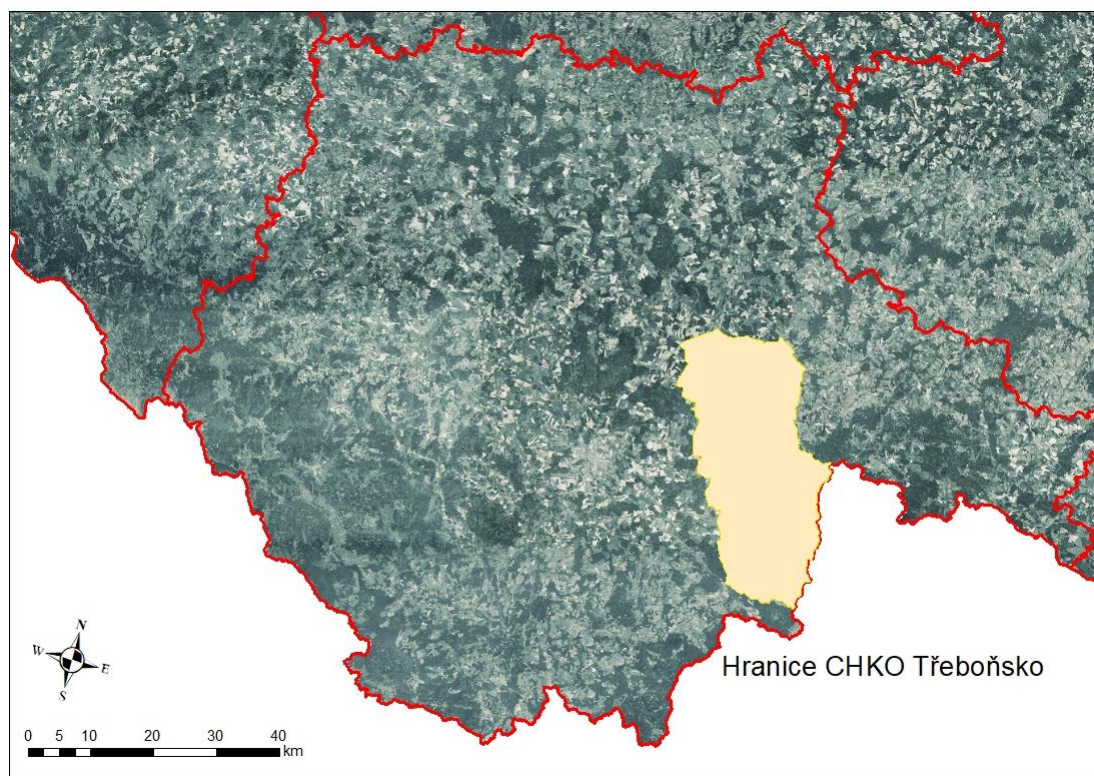
Do CHKO Třeboňsko je zahrnuto 68 obcí, z nichž většina leží na jejích hranicích. Největším městem v CHKO Třeboňsko je Třeboň s 8200¹ (czso.cz) obyvateli, celkový počet obyvatel je přibližně 28 500 a hustota zalidnění je 41 obyvatel na 1 km² (Albrecht et al. 2003).

CHKO Třeboňsko se rozkládá převážně na území okresu Jindřichův Hradec, a z menších částí zasahuje do okresů Tábor a České Budějovice. Správní činnost zde vykonává celkem 5 úřadů s rozšířenou působností a jsou to: Třeboň, Jindřichův Hradec, Soběslav, České Budějovice a Trhové Sviny. CHKO Třeboňsko zasahuje celkem do 74 katastrálních území (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017). Třeboňsko je známé svou rybníční soustavou, která zaujímá téměř 15 % celkové rozlohy CHKO Třeboňsko spolu s řekami a jezery, přibližně 45 % pokrývají lesy, zhruba 30 % území připadá na zemědělský půdní fond a 10 % tvoří komunikace lidská sídla (Albrecht et al. 2003)

Hranice Chráněné krajinné oblasti Třeboňsko je na severu ohraničena silnicí II. třídy vedoucí z Veselí nad Lužnicí do Kardašovy Řečice. Odtud pokračuje jihovýchodně po silnici I. třídy na Jindřichův Hradec, u kóty 462 odbočuje na silnici II. třídy, prochází obcemi Mnich, Ratiboř a stáčí se k jihu na Roseč, Hatín, Plavsko a Stráž nad Nežárkou. Ze Stráže nad Nežárkou pokračuje po silnici II. třídy k jihu na Pístinu, ale u kóty 459 přechází hlavní spojovací cestu, po které vede do Bažantnice v katastrálním území Příbraz a Libořezy. Na severním okraji obce Libořezy odbočuje po hlavní spojovací cestě k východu pod kótu 550, přechází na lesní cestu, obchází po ní z jihu Smírčí vrch a pokračuje východně do místa vzdáleného cca 200 metrů od státní hranice s Rakouskem, kde se lesní cesta obrací prudce k severu. Zde přetíná hranice oblasti nejkratším směrem Novomlýnský potok a přechází na státní hranici s Rakouskem. Po státní hranici pak pokračuje k jihu až do místa poblíž osady Krabonoš, kde od státní hranice odbočuje směrem k západu polní cesta. Hranice oblasti pokračuje po této cestě

¹ Údaj je k 1.1.2020

přes obce Krabonoš a odtud po silnici III. třídy do Nové vsi nad Lužnicí, Záblatí, Žofiny Hutě, Hranic a Jakule přechází na silnici II. třídy a vede po ní k severo-severozápadu do Jiříkova Údolí, Šalmanovic a Lipnice. Prochází obcí Lipnice a na jejím konci přechází na polní a pak lesní cestu, vedoucí severozápadně směrem do Kojákovice, prochází obcí Kojákovice a na jejím západním konci odbočuje k severo-severozápadu polní a lesní cestou, vedoucí ke kótě 480 na silnici II. třídy z Mladošovic do Domanína. Po této silnici pokračuje necelý 1 km k severovýchodu a zde odbočuje na hlavní spojovací cestu k severozápadu, přechází na lesní cestu a podél jižního břehu Spolského rybníku vede do Spolí, odkud pokračuje po hlavní spojovací cestě k západu, vede po ní cca 1 km a na křižovatce hlavních spojovacích cest odbočuje opět na hlavní spojovací cestu k severu do Dunajovic. Z Dunajovic pokračuje hranice oblasti po hlavní spojovací cestě k severozápadu přes Sádek do Horních Slověnic a dále k severu přes Dvořiště do Smržova. Ze Smržova vede po hlavní spojovací cestě jižně od rybníka Vydymač k západu až severozápadu, na okraji lesa přechází na lesní cestu a pokračuje po ní mezi rybníky Krčín a Ptačí blato až na silnici III. třídy z Lomnice nad Lužnicí do Ševětína. Po této silnici vede cca 1 km k západu a zde přechází na hranici okresů Jindřichův Hradec a České Budějovice. Hranici okresů sleduje až k polní cestě z Mazelova do Lhoty, přechází na tuto cestu a po ní vede až do obce Lhota. Dále prochází obcí Lhota a pokračuje po silnici II. třídy k severozápadu do Bošilece a přes Bošilec dále k severozápadu, překračuje železniční těleso a u kóty 431 přechází na silnici I. třídy z Českých Budějovic do Veselí nad Lužnicí, kde se hranice uzavírá (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982)

Obrázek 1 Hranice CHKO Třeboňsko

1.3 Charakteristika území

Z geologického hlediska se CHKO Třeboňsko nachází v Hercynském systému, v provincii Česká vysočina, subprovincii Česko-moravská soustava, oblasti Jihočeské pánve, celku Třeboňské pánve. Na západě se CHKO Třeboňsko nachází v podcelku Lišovského prahu, na severu v podcelku Lomnické pánve a okrsku Borkovické pánve, na východě v podcelku Kardašověčické pahorkatiny a okrsku Plavské pahorkatiny a na jihu v podcelku Lomnické pánve a okrsku Českovelenické pánve. Geologické podloží v celém CHKO Třeboňsku tvoří Český masiv (geoportal.gov.cz). Průměrná nadmořská výška dna pánve se pohybuje mezi 410 až 470 metry, nejvyšší kóta dosahuje výšky 550 m n. m. (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017).

Pedologické podloží se skládá z převážné části z pseudogleje polického, v menším poměru se poté vyskytuje rašelina, glej modální, regozem arenická či fluvizem glejová (geoportal.gov.cz). Vedle severočeské pískové oblasti je Třeboňsko druhým územím v ČR s hojností hnědých půd, kambizemě, v relativně nízké nadmořské výšce (Albrecht et al. 2003).

Mezi řeky, které protékají CHKO Třeboňskem, se může řadit menší říčka Dračice. Jedná se o pravostranný přítok řeky Lužnice. Pramení u obce Kunžak v Jihočeském kraji, u obce Nová Bystřice opouští tok Dračice území České republiky, u osady

Velký London vtéká opět do České republiky a spolu s tím překonává i hranici CHKO Třeboňsko, nedaleko obce Klikov se vlévá do řeky Lužnice (www.trebonsko.cz). Tato řeka má plochu povodí 152,09 km² a průměrný průtok 1,10 m³/s (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017).

Mezi řeky v CHKO Třeboňsko patří také Nežárka, jde o pravostranný přítok řeky Lužnice. Vzniká soutokem říček Kamenice a Žirovnice v Jarošově nad Nežárkou. Její tok míří k Jindřichově Hradci, odtud teče na jih k obci Lásenice, u které se obrací na západ ke Stráži nad Nežárkou, odtud poté teče severozápadně až k ústí do Lužnice ve Veselí nad Lužnicí (www.trebonsko.cz). Nežárka má při vtoku na území CHKO Třeboňsko plochu povodí 748,2 km² a průměrný průtok 5,39 m³*s⁻¹ a na odtoku má plochu povodí 999,64 km² s průměrným průtokem 6,48 m³*s⁻¹ (Albrecht et al. 2003).

Jediný zástupce větších řek je v CHKO Třeboňsku řeka Lužnice. Tato řeka pramení na rakouské straně Novohradských hor, na území CHKO Třeboňska se dostává u obce Krabonoš. Odtud teče k obci Klikov, kde se do Lužnice vlévá říčka Dračice, dále teče k obci Majdalena, kde se od Lužnice odděluje umělý kanál Zlatá stoka, který propojuje rybníky na Třeboňsku. Lužnice dále pokračuje k Novořecké baště, u které se dělí na Starou a Novou řeku. Stará řeka je původní tok Lužnice. Jde o mělkou, úzkou a písčitou říčku, která napájí rybník Rožmberk a skrz něj pokračuje k Veselí nad Lužnicí. Před Veselím nad Lužnicí se do Lužnice vlévá z levé strany Zlatá stoka, ve městě se pak vlévá i řeka Nežárka na pravém břehu. To už ovšem je Lužnice mimo území CHKO Třeboňsko. Dále pak pokračuje k obci Neznašov nedaleko Týna nad Vltavou, kde se Lužnice vlévá do Vltavy (www.trebonsko.cz). Délka toku v CHKO je 75 km, přičemž v horní části řeka bohatě meandruje. Plocha povodí v CHKO Třeboňsko je 657,35 km² a průměrný průtok je 5,43 m³/s (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017). Kvalita vody na celém toku velice kolísá mezi 3.a 5. třídou čistoty vody (trebonsko.ochranaprirody.cz)

Za zmínku ovšem stojí i Nová řeka, jedná se o umělý kanál dlouhý přibližně 14 km, vytvořený v druhé polovině 16. století Jakubem Krčínem z Jelčan. Funkce tohoto kanálu byla využita zejména při jarních a podzimních povodních, jako ulehčující kanál pro řeku Lužnici, jelikož měl za úkol regulovat a odvádět část vody z Lužnice do Nežárky, aby nedošlo k protržení hráze rybníka Rožmberk. Nová řeka vzniká u obce Majdalena na rozvodí dělením na Starou (původní) a Novou řeku, která následně směřuje ke Stráži nad Nežárkou, kde se u Jemčiny vlévá do Nežárky (Novotný 1927).

Klimatické poměry jsou určeny zeměpisnou polohou. CHKO Třeboňsko leží v mírném pásu Evropy s vyhraněnou roční periodicitou teploty a srážek. Nachází se pod vlivem západního proudění od Atlantického oceánu a zachovává si vlastnosti subatlantického podnebí. Klimatickým členěním je dle Quitta (1971) Třeboňsko hodnoceno jako mírně teplá oblast typu MT 10, která se charakterizuje s mírně teplým a krátkým jarem, dlouhým, teplým a suchým létem, mírně teplým a krátkým podzimem a mírně teplou, velmi suchou a krátkou zimou.

Město Třeboň, který je spádovým střediskem popisované krajiny a na jehož meteorologické stanici se provádí pozorování teplot a srážek od roku 1876 má dlouhodobou roční průměrnou teplotu 7,8 °C, nejméně je měsíc leden s průměrnou teplotou -2,2 °C, naopak nejteplejší je červenec s průměrnou teplotou 17,7 °C, průměrná teplota vegetačního období duben až září je 14 °C. Přes oceánický charakter celého území mají srážky na Třeboňsku rozdělení spíše kontinentální s nižšími srážkami v zimě, s převahou dešťů v růstovém období se sklonem k nadnormálním srážkovým úhrnům v letním období. Roční suma srážek je 627 mm. Nejvíce srážek spadne v červenci, v období letních bouřek, 94 mm. Nejnížší dlouhodobý úhrn srážek byl zaznamenán v lednu, kdy spadne jen 30 mm srážek. V přímé souvislosti se srážkami jsou v zimním období sněhové poměry. Sněhová pokrývka, která je v dlouhodobém průměru 20 cm vysoká, obvykle leží 50 až 60 dnů. Průměrné datum prvního dne se sněhem je 11. listopadu a posledního dne 21. března. Hloubka promrzání půdy, která je závislá na charakteru zimy a zamokření substrátu, kolísá u suchých substrátů mezi 30 až 60 cm, u vlhkých mezi 0 až 20 cm. Průměrné trvání slunečního svitu pozorované v období 1926 až 1950 bylo v Třeboni 1757 hodin ročně, což je zhruba 73,2 dnů. Rovněž dnů bez slunečního svitu je v Třeboni poměrně málo, a to jen 86 dnů (Zítek 1960). V měsících květnu až srpnu svítí slunce více jak 200 hodin měsíčně, nejvíce svítí v červnu a to až 240 hodin (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982). Relativní vlhkost je v celé třeboňské pánvi vlivem horších odtokových poměrů a velkého množství otevřených vodních ploch značně vysoká. Jen v letních měsících klesají hodnoty denních průměrů relativní vlhkosti vzduchu pod 75 %. Důležitým aspektem třeboňského klimatu je směr a rychlost proudění vzduchu. Podle dlouhodobých pozorování převládají větry západních směrů. Z ostatních kvadrantů byl nejčastější výskyt ze směru jihovýchodního. Podle studie o zvláštích jihočeského klimatu zasahuje na Třeboňsko vliv alpského

a šumavského fěnu², který se také podílí na vyšších teplotách a nižších srážkových úhrnech v této oblasti. V dlouhodobém pozorování byl rovněž zaznamenán výskyt většího počtu dnů s bezvětřím. Při těchto povětrnostních situacích dochází ke tvorbě inverzí tzn. ke vzniku jezer chladného vzduchu v přízemních vrstvách atmosféry, míst s vysokým obsahem vodních par v ovzduší, a tedy u mlhami. To se projevuje i na teplotách vzduchu v přízemní vrstvě. V zimě je zde tendence k vytvoření mimořádných minim, ve vegetačním období dochází ke vzniku přízemních mrazíků (Zítek 1960). Pro Třeboňsko jsou typické četné inverze s bezvětřím s mlhami. V přízemní vrstvě atmosféry proto v zimě klesají teploty vzduchu často extrémně nízko a ve vegetačním období mohou inverze způsobit přízemní mrazíky (Albrecht et al. 2003)

Potenciální přirozená vegetace je na většině území buková nebo jedlová doubrava či buková bučina, v okolí Lužnice je komplex borových rašelinišť, v okolí Nežárky je střemchová doubrava a olšina (geoportal.gov.cz 2020).

Z flóry se v CHKO Třeboňsku vyskytuje zejména borovice lesní (*Pinus sylvestris*), borovice blatka (*Pinus rotundata*), rojovník bahenní (*Rhododendron tomentosum*), bělomech sivý (*Leucobryum glaucum*), prha arnika (*Arnica Montana*), pustička pouzdernatá (*Lindernia procumbens*) či puchýřka útlá (*Coleanthus subtilis*). Z fauny zde lze narazit např. na klínatku rohatou (*Ophiogomphus cecilia*), ohniváčka černočerného (*Lycaena dispar*), páchníka hnědého (*Osmoderma barnabita*), skokana krátkonohého (*Pelophylax lessonae*), skokana štíhlého (*Rana dalmatina*), kuňku obecnou (*Bombina bombina*), ropuchu zelenou (*Bufo viridis*), skokana hnědého (*Rana temporaria*), rosničku zelenou (*Hyla arborea*), čolka velkého (*Triturus cristatus*), mihulí potoční (*Lampetra planeri*), tchoře tmavého (*Mustela putorius*), kunu lesní (*Martes martes*), roháče obecného (*Lucanus cervus*), volavku popelavou (*Ardea cinerea*), čápa bílého (*Ciconia ciconia*), kormorána velkého (*Phalacrocorax carbo*), kachnu divokou (*Anas platyrhynchos*) či poláka chocholačku (*Aythya fuligula*). Mezi významné savce se můžou zařadit vydra říční (*Lutra lutra*) či los evropský (*Alces alces*) (geoportal.gov.cz 2020)

² Fén je vítr vanoucí z jihu přes pohoří. Na jižní straně pohoří stoupá a ochlazuje se a tím dojde k vy-padávání srážek. Na severní straně klesá a otepluje se s rostoucím tlakem. Protože gradient ochlazování stoupajícího vlhkého vzduchu je nižší, než gradient oteplování klesajícího suchého vzduchu je teplota po překonání pohoří výrazně nižší než teplota ve stejné nadmořské výšce na jižní straně pohoří.

1.4 Ekosystémy Třeboňska

Dnešní Třeboňsko vzniklo přetvořením původně převážně z lesnaté krajiny, kde se na území Třeboňské pánve střídaly velké plochy mokřadů, zejména rašelinišť a podmáčených lesů, situované na nepropustném podkladu v mělkých úvalech, se suššími, písčítými vyvýšeninami. Půdy na Třeboňsku byly původně kyselé až silně kyselé, nejvíce buď písčité nebo jílovité. Tvář Třeboňska podstatně změnilo vodohospodářské úpravy, zejména stavby rybníčních soustav, odlesnění asi poloviny území a zúrodnění mnoha pozemků v době od počátků kolonizace území ve 12. století do konce 16. století. Přesto i na strukturu a provoz současných ekosystémů Třeboňska působí jako velice významné řídicí síly přírodní faktory geologické, hydrologické, meteorologické a biotické. Ovšem dnes, více než kdy dříve, je působení přírodních faktorů překryto záměrnou lidskou manipulací s ekosystémy nebo působením nezáměrných důsledků lidské činnosti. Dodnes je více než polovina území CHKO Třeboňsko zalesněna. V přírodních i člověkem řízených ekosystémech je stále patrný hlavní ekologický gradient Třeboňska, od vlhkého pólu rašelinišť nebo živinami bohatších mokřadů, dnes většinou spojených s rybníky, až k suchému pólu výsušných a tepelně extrémnějších vátých písků (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982).

Přírodní ekosystémy Třeboňska jsou převážně lesní ekosystémy. Rašeliniště jsou na Třeboňsku většinou přechodového typu. Vznikla díky přebytku vody ve sníženinách Třeboňské pánve tam, kde nahromaděnou srážkovou vodu doplňuje artézská voda vystupující podél tektonických zlomů (life.npsumava.cz).

Rašeliniště začala vznikat koncem poslední doby ledové (asi před 15 000 lety) na místech s příhodnou konfigurací terénu a málo propustným podložím (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017). Vyvinula se postupně z rákosinných slatin. Nahromadily se různě mocné vrstvy kyselé slatiny a převážně mechové nebo suchopýrné rašeliny, většinou proložené pozůstatky mokřadních dřevin, mezi které patří bříza pýřitá (*Betula pubescens*), borovice blatka, borovice lesní či smrk ztepilý (*Picea abies*). Všechna rašeliniště na Třeboňsku jsou dnes poznamenána zejména těžbou a odvodněním. Nachází se zde největší souvislé rašelinné ložisko v České republice. Postupným vývojem dospívá většina „živých“ rašelinišť, neosídlených vysokými dřevinami, do dalšího sukcesního³ stádia, rašelinných lesů (Krajské středisko státní památkové péče

³ Sukcese je termín označující vývoj a změny ve složení společenstev v ekosystému.

a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982). Na území CHKO Třeboňska se rašeliniště nacházejí v okolí Třeboně, Šalmanovic, Hrdlořez, Mirochova a v blízkosti Záblatského a Horusického rybníka (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017). Další ekosystém vyskytující se v CHKO Třeboňsko jsou rašelinné bory. Jedná se o nejtypičtější mezi těmito stádii. Hlavní dřeviny jsou borovice blatka a borovice lesní v nadrostu, a rojovník bahenní, vlochyně bahenní (*Vaccinium uliginosum*), brusnice brusinka (*Vaccinium vitis-idaea*) a částečně i brusnice borůvka (*Vaccinium myrtillus*) a vřes obecný (*Calluna vulgaris*) v podrostu. Podmínky jsou zde ještě o něco sušší než na „živých“ částech rašelinišť, ale odvodnění i tento ekosystém silně narušuje. Rašelinné bory vesměs přiléhají k „živým“ rašeliništím, dnes vyvinutým nejlépe v bývalých borkovištích, kde je vodní hladina nejbližší současnému povrchu rašeliniště. Rašeliniště ani rašelinné bory nemají téměř produkční lesní význam, zato jsou stále velice významné vodohospodářsky jako zdroje dosud skoro neznečištěné vody. Přirůstání rašeliny je tak pomalé, že rašelinu je třeba považovat za neobnovitelný přírodní zdroj. Pro svou závislost na vodě jsou rašeliniště i rašelinné bory nejzranitelnějším ekosystémem na Třeboňsku. Z celé plochy CHKO Třeboňsko zaujímají dohromady tyto typy jen několik procent (dendrologie.upol.cz).

Rašelinné smrčiny se vyskytují na mělké rašelině, zásobované mírně minerálně obohacenou vodou, především tedy na okrajích rašelinných ložisek. Odvodněním došlo k provětrání půdy a částečné mineralizaci rašeliny v mnoha třeboňských rašelinných smrčinách. Druhová skladba těchto lesů je mírně pozměněna lesním hospodářstvím, smrk zde často dosahuje optimálního vzrůstu a byl tu vždy hlavní hospodářskou dřevinou. Živočišné druhy vázané na smrčiny zde většinou také přetrvaly. Velká část ploch osídlených původně rašelinnými smrčinami zůstala v lesnickém užívání a má význam hlavně produkční a vodohospodářský. Z lesní plochy CHKO Třeboňsko zabírají rašelinné smrčiny zhruba pětinu (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982). Ve stromovém patře je dominantní smrk ztepilý, vyskytovat se mohou i různé druhy bříz a jedle (Chytrý et al. 2001).

Střídavě podmáčené bory se vyskytují na poněkud vyvýšených místech mezi zamokřenými plochami, rašeliništi, rybníky apod. Většinou písčité podklad, je překryt silnější vrstvou humusu tvořeného opadem borovice lesní doprovázené smrkem a keříky snášeující humusový podklad (např. rojovník bahenní). Lesnické využívání těchto ploch je malé, někde byly přeměněny na vlhké kyselé louky. Daleko větší význam mají

jejich zásoby podzemní vody. Plocha tohoto typu je na Třeboňsku malá (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982).

Oficiální znění definice mokřadu pochází z Ramsarské úmluvy⁴ zní takto: „přechod mezi terestickým a akvatickým prostředím území bažin, slatin, rašelinišť i území pokrytá vodou, přirozeně i uměle vytvořená, trvalá i dočasná, s vodou stojatou či tekoucí, sladkou, brakickou či slanou, včetně území s mořskou vodou, jejíž hloubka při odlivu nepřesahuje 6 metrů“ (Chytil et al. 1999). Pro naši republiku se rozumí zejména území rašelinišť a slatinišť, rybníků a jejich soustav, lužní lesy, nivy řek, mrtvá ramena, tůně, mokré louky a další (mzp.cz). Mokřady na minerální půdě a kyselých slatině tvoří celá skupina ekosystémů a to: olšiny a vrbiny ve vnějším litorálním⁵ pásmu stojatých vod a v nivách tekoucích vod, člověkem na mnoha místech přeměněné v nivní a slatinné ostricové mokřady a mokré louky. Patří sem také bažinná společenstva vysokých ostric a rákosin. Jedná se o druhově chudé porosty (Chytrý et al. 2001). Původní mokřady tohoto typu se na Třeboňsku vytvořily především ve vlastní pánvi na nepropustném jílovitém podloží nebo na místech často dlouhodobě zaplavaných, kde se postupně nahromadila různě mocná slatina. Malé relativní výškové rozdíly v reliéfu zde mají velký vliv na druhové složení rostlinných a živočišných společenstev. Hromadění detritu⁶, který je nezbytný pro vznik slatiny, je zhruba úměrně době zatopení. Pokud proces hromadění detritu není rušen přirozenými nebo lidskými zásahy, jako jsou například: říční eroze, vyhrnování rybníčních okrajů nebo provětrávání půdního profilu po odvodnění, přemění se zvolna tyto minerálně bohaté mokřady v přechodové rašeliniště. Plochy, původně zabrané těmito mokřady, se využívají hlavně rybníkářsky, jsou zásobárnami povrchové vody a mají potenciál rekreační (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982). Mokřad je důležitý pro nespočet rostlinných a živočišných druhů. Zpomalují pohyb minerálních živin v krajině. Celkově však došlo k jejich silné eutrofizaci v důsledku hnojení rybníků, krmení ryb a kachen, a zvýšeným splachem a přítokem hnojiv a živočišných odpadů ze zemědělství. Více než 12 % plo-

⁴ Jedná se o Úmluvu o mokřadech, ochraňující biotopy pro vodní ptactvo. Byla přijata v roce 1971)

⁵ Pobřežní

⁶ Detrit je odumřelá organická hmota.

chy CHKO Třeboňsko zaujímají rybníky a vodní toky s přilehlými mokřady, a dodávají tak Třeboňsku jeho známý krajinný ráz⁷. Rozloha mokřadů i jejich kvalita nadále klesají (mokrady.ochranaprirody.cz).

Středně vlhké a kyselé bory leží blíže k suchému pólu Třeboňska. Vyskytují se převážně na vypuklých terénních útvarech a na vyvýšených plošinách na podkladě hlubokých písků. Vůdčí dřevinou je zde borovice lesní s příměsí dubu. Jejich opad spolu s odumřelými zbytky vřesového, brusinkového, borůvkového nebo mechového porostu, vytváří vrstvu kyselého humusu. Jeho výluh dešťovými srážkami prosakuje minerálně chudým pískem a v procesu podzolizace⁸ jej dále okyseluje a snižuje jeho úrodnost. Bonita lesních porostů je malá, zato však dominantní borovice lesní zde náleží k velmi ceněnému místnímu ekotypu. Produkce lesních plodů tu také není zanedbatelná. Na nejsušších a nejméně produktivních písčitých místech vznikly přesypy vátych písků s řídkou a chudou dřevinou vegetací a s porosty bylinných psamofytů⁹ hostící specifické živočichy. Nejznámější je písečný přesyp u Vlkova nad Lužnicí. Středně vlhké a kyselé bory tvoří velkou část třeboňských lesů, jen místy byly kdysi přeměněny v pastviny, které dnes jsou většinou rozorány (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982).

Jedlové doubravy a jedliny jsou lesní ekosystémy typické pro nepropustné jílovité půdy, kde se ve vlhkých obdobích hromadí vlhkost a v půdním profilu se vytváří glejová vrstva redukovaných forem železa, manganu a dalších vícemocných kovů. V suchých obdobích půda vysychá a zbylá voda se stává těžko dostupná pro rostliny. Vyschne-li půda hlouběji, glejová vrstva se částečně okysličuje a vzniká pseudoglej. Jedlové doubravy se vyskytovaly spíše na svažitéch pozemcích, téměř čisté jedliny osídlovaly zamokřené, vyvýšené plošiny se špatným odtokem povrchové vody. Jedlové lesy se na našem území vyskytují v rámci výškového rozšíření listnatých lesů (Boublík 2007). V původním stavu se tyto ekosystémy na Třeboňsku nedochovaly, jedle bělokorá (*Abies alba*) téměř vymizela a jako náhradní lesní porosty tu jsou buď smrčiny nebo bory s příměsí dubu a smrku. Tyto lesy jsou díky dobré půdní úrodnosti nejproduktivnější a mají rovněž velký vodohospodářský význam. Úrodná půda vždy

⁷ Krajinný ráz je zejména přírodní, kulturní a historická charakteristika určitého místa či oblasti.

⁸ Podzolizace je proces rozkladu jílovitých částic v půdě vlivem velmi kyselé reakce.

⁹ Psamofyt je písečná rostlina

vedla člověka k odlesnění a zemědělskému využití, to byl také případ třeboňských jedlových doubrav a jedlin. Na jejich místě se dnes nachází poměrně úrodná pole nebo travinné porosty či dokonce lidská sídla. Lesy tohoto typu byly na Třeboňsku hojné a jejich náhradní lesní ekosystémy jsou vidět např. v lesích východně od rybníka Rožmberk (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982).

Kyselé doubravy a bučiny jsou ekosystémy typické pro rulovou a žulovou část Třeboňska. Vyskytují se na chudých a kamenitých půdách, kde se půdní zásoba minerálních živin dosycuje ze zvětrávající horniny. Tak se vyrovnává ze svrchních půdních vrstev a vytvoří se hnědá lesní půda. Dominující druhy jsou dub a buk (Chytrý et al. 2001). Doubravy osidlují výhřevnější a výsušnější stanoviště, bučiny bývají na stanovištích takřka trvale svěžích a poněkud chladnějších. Na mnoha místech příliš svažitých nebo kamenitých se dnes lze setkat s intenzivně obdělávanými zemědělskými pozemky, případně s vesnickými a městskými sídly se zahradami, sady apod. Hospodářskému využívání ploch původních kyselých doubrav a bučin, zabírajících hlavně pahorkatinou část CHKO Třeboňsko, nebrání totiž nikdy zvýšená hladina podzemní vody. Z rostlin se zde vyskytují např. bika hajní (*Luzula luzuloides*) či borůvka (*Vaccinium myrtillus*) (Zasadil 2009). Na Třeboňsku jsou přítomny i další ekosystémy než ty, které jsem uvedla. Jedná se např. o bučiny a suťové lesy, ty se ale vyskytují jen ve zlomcích na malých plochách v Markétském polesí a na svazích Nežárky a Dračice (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982).

Mezi tzv. antropogenní¹⁰ ekosystémy se řadí: zemědělské ekosystémy, rybníční ekosystémy, sídlištní a ruderální ekosystémy a zatopené pískovny. V zemědělství se koncepce ekosystému nejlépe aplikuje na výrobně-hospodářské jednoty, v České republice se jedná o farmy a provozy zemědělských podniků. Plocha zemědělské půdy se vždy rozšiřovala velice pomalu, i kvůli tomu že původní obživu obyvatel zajišťovala těžba dřeva, rašeliny, drobná řemesla a pastva domácích zvířat. Dnes tvoří tato půda pouze zhruba 28 % z celkové rozlohy CHKO (trebonsko.ochrana-prirody.cz). Rostlinná výroba patří na Třeboňsku k výrobnímu typu obilnářsko-bramborářskému. Rovněž i na Třeboňsku probíhal program odvodnění zemědělských pozemků, převážně povrchovou drenáží. To umožňovalo přeměnit velkou část lučních

¹⁰ Vytvořené člověkem

pozemků na ornou půdu a uplatnit současnou těžkou mechanizaci při obdělávání orné půdy. Toto má však mnoho nežádoucích důsledků na ekologii, zejména se jedná o urychlení mineralizace humuse a v suchých obdobích vždy neposkytuje možnost zadržet odtok. Polní kultury odpovídají svou povahou mladým stádiím sukcese přírodních ekosystémů.

Rybniční ekosystémy se zakládají na letnění a zimování rybníků. Při letnění je rybník napuštěn jen z části svého celkového objemu, cílem je urychlit rozklad organických složek rybničního bahna provzdušněného dna. Během zimování je rybník zcela vypuštěn, jeho výsledkem je zkyprění a provzdušnění půdy a zničení choroboplodných zárodků. Napuštěný rybník se chová obdobně jako mělké jezero. Často na každé trofické úrovni převládne jedna nebo několik druhových populací, které doveudou nejlépe využít zvětšeného přísunu minerálních živin. K rybníkům neodlučně patří rovněž samotné antropogenní útvary jako jsou hráze a deponie. Jelikož hráze vznikají společně s rybníky máme tu hráze staré a povětšinou osázené duby, zatímco deponie jsou útvary nové. Jedná se o ostrovy nebo nízké pobřežní hřbety navršeného bahna a dalších materiálů ze dna rybníků. Zde probíhá rychlá sukcese od porostů plevelů až po keřové a stromové porosty. Deponie zůstávají v krajině jako svědectví o velkém lidském úsilí zamezit přirozené sukcesi spojené se zazemňování rybníků.

Sídlištní a ruderalní ekosystémy tvoří lidská sídla, energetická, dopravní, obchodní a telekomunikační síť, továrny, školy, kanceláře a laboratoře. Jedná se i rozvětvený a propojený ekosystém prostupující kulturní krajinou. Je propojen nespočetným vazbami s okolním světem a má rovněž silné vazby vnitřně-ekonomické, administrativně-politický, kulturně-výchovné, rodinné aj.

Zatopené pískovny jsou poslední typ antropogenních systémů, který uvedu. Čistá vody obsažená v nich je odkrytá podzemní voda a zaslouží si plnou ochranu. Z hlediska vodárenského využití je proto nežádoucí rekreace či intenzivní chov ryb. Břehy pískoven jsou velmi často zalesněny zejména borovicí lesní.

2 Minulost CHKO Třeboňska

V nejmladší fázi poslední doby ledové se krajina dnešního Třeboňska zřejmě příliš nelišila od typu krajiny, která se dnes rozkládá na severu Skandinávie. Chladné a suché podnebí subarktické vytvořilo krajinu téměř bezlesou jen se skupinami nízkých borovic a bříz a keřových vrb podél vod, kterou se dnes označuje jako stepotundra. S postupným oteplováním (cca 9000 let př. n.l.) a zvlhčováním klimatu se rozšířily světlé borové lesy s břízou a osikou. S vyšší teplotou přibývaly rovněž rostliny kolem močálů a jezer, jejichž zbytky tvořily souvislou rašelinou vrstvu. S ukončením posledního studeného klimatického výkyvu v období dryasu (8000 let př. n.l.) a začátkem preboreálu se dále šířily borové lesy s břízou a osikou na rašelinistích rostla bříza trpasličí (*Betula nana*). Rostly zde mechy, rašeliníky, vachta trojlistá (*Menyanthes trifoliata*), ostřice, rákos a další. V období boreálu (do 5000 let př. n.l.) se silně oteplilo a celé Třeboňsko se pokrylo souvislými borovými lesy, kromě rašelinistí. Počaly se objevovat listnaté stromy jako jsou líska, dub, jilm, lípa a jasan. Na zamokřených místech smrk a olše. Největšího zalesnění dosáhlo Třeboňsko v období klimatického optima v atlantiku (do 2500 př. n.l.). Asi v době 4000 let př. n.l. se na Třeboňsko dostal buk a později v období subboreálu (2500-800 let př. n.l.) jedle. V období subatlantiku (800 let př. n.l. až do 13. století našeho letopočtu) bylo Třeboňsko pokryto hustými jehličnatými lesy s převahou jedle. Rašelinistě zarostla borovicí blatkou. Buk, vmísený do smíšených lesů, více převládal na hornatých oblastech pánve. Toto složení lesní pokrývky Třeboňska trvalo až do období první slovanské a později i německé kolonizace území, která probíhala ve 12. až 14. století, kdy soustavný mýcením a vypalováním lesa a přeměnou lesních ploch na ornou půdu se do rašelinných pylových usazenin vtousily první pylová zrna polních plevelů a obilnin (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017).

První kolonisté, museli na Třeboňsku překonávat mnohé překážky kromě nepřístupných lesů také komplexy rašelinistí a močálů. Často po odlesnění docházelo ještě k většímu zabahnění pozemků, protože chyběly koruny stromů, které by odpařovaly přebytečnou vodu. Zde počínala sláva budoucích stavitelů vodního díla, jako byly umělé kanály, mlýnské náhony, hráze a voda zadržovaná úmyslně v mělkých nádržích do nichž později přenášeli ryby a zakládali umělý chov sladkovodních ryb. Zmenšováním plochy lesa s výběrem lesních dřevin pro stavební účely se v počátečních stoletích kolonizace měnilo i složení lesů. Po trvalém záboru půdy feudálními¹¹ majiteli

¹¹ Feudál je označení pro středověkého šlechtického vlastníka půdy.

byly lesy zpočátku silně devastovány a jak dokazují záznamy třeboňských urbářů¹² od 14. století z období Rožmberků, spotřeba dřeva i jeho cena postupně stoupaly (trebonsko.ochranaprirody.cz). K potřebě vladaře Viléma z Rožmberka se dřevo plavilo po Lužnici a Vltavě až do Prahy. I s nástupem Schwarzenberků v druhé polovině 17. století byly lesy mýceny a půda se měnila na pole a louky, v lesích bylo povolováno pasení dobytka, zejména vepřů. Ale již koncem 17. století nastal obrat zakládáním lesních školek a znovuzalesňováním, ovšem již hospodářsky žádanými monokulturami (které převládaly zejména v 19. století) smrků a borovice. Holosečné hospodaření a hrabání steliva oslabilo půdní úrodnost a podpořilo vývoj kyselého humusu, který měl škodlivé následky pro lesní produkci. Tak bohaté kdysi smíšené jedlobukové a smrkové lesy ustoupily později hospodářsky více žádaným monokulturám smrků a borovic. Degradovanou lesní půdu postupně obsazovaly nekvalitní suché bory (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982).

I když je Třeboňsko známé především pro své rybníky, stejně významné jsou i lesní komplexy, které pokrývají zhruba 50 % území. Stejně jako rybníky byly i lesy zachovány díky velkému zastoupení málo úrodných půd (Hátle 2014). Dnešní skladba třeboňských lesů dlouhodobým vzorným hospodařením za poslední 2 století získala ovšem nový charakter rozsáhlých lesních ploch, místy hospodářsky vysoce výnosné, které dodávají krajině nový, téměř přírodní charakter, i když z původních lesů Třeboňska se zachovaly pouze nepatrné zbytky.

Vlastní území Třeboňska bylo definitivně osídleno za vlády Lucemburků na přelomu 13. a 14. století, jak ukazují data písemných dokladů o jednotlivých obcích z třeboňských urbářů. Lesy se jen pronajímaly k pastvě dobytka. Myslivost a lov ryb si ponechala vrchnost, poddané obyvatelstvo se živilo pouze zemědělstvím (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982). 16. století nám připomínají ojedinělé stavební prvky, roubené seníky na Mokřých lukách u Třeboně, které jsou vázány na obhospodařování krajiny. Tyto louky byly sice koseny, ale z důvodů rašelinného podloží nebylo možné seno odvézt, proto se uskladňovalo v seníkách a odvezeno až po zamrznutí půdy (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017). První příznaky ochrany přírody se objevily na území Třeboňska již v polovině 18. století, když Schwarzenberkové vydali

¹² Urbář je historický termín pro soupis povinností poddaných vůči vrchnosti. Vznikaly pro evidenci platů a dávek, které majitelům panství plynuly z poddanských usedlostí.

opatření k ochraně medvědů na Šumavě (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982). V této době se do venkovského prostoru a krajinného obrazu dostávají nejen stavby šlechty ale především církve. Ta budovala nové kostely a fary a přestavovala středověké kostely na barokní. Nově byly rovněž budovány silnice, které byly lemovány alejemi a směřovány na krajinné dominanty kostelů. Na vesnicích se stavěly sýpky, mlýny či ovčiny. Obraz venkovského sídla byl v průběhu 18. a 19. století doplněn o návesní kapličky, kovárny a zemědělské usedlosti. V tomto období je nařízen přechod na zděnou architekturu císařským nařízením, stavební konstrukce byly složitější a náročně modelována. Statky bohatých sedláků se začaly výrazně odlišovat nejen svojí velikostí, ale především bohatstvím výzdoby na fasádě. Výrazná barokní kompozice vznikla například v Chlumu u Třeboně, zde vede od kostela dvouproutové schodiště s galerií 10 soch, které je napojeno na křížovou cestu na hrázi rybníka Hejtman, na kterou navazuje zámek se zámeckým parkem (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017). O století později v roce 1838 byla vyhlášena ochrana pralesovitých porostů v Novohradských horách, které se díky tomu staly první rezervací v Evropě. O dvacet let později byla zřízena pralesní rezervace známá jako Boubínský prales. Od roku 1918 do roku 1938 bylo na území Československa vyhlášeno více než 100 chráněných území, které existují v pozměněném stavu dodnes (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982). K dotvoření obrazu sídel na počátku 20. století dochází výstavbou dalších účelových staveb jako jsou školy, které povětšinou zaujímaly dominantní polohu na návsi a hospody, které byly budovány jako samostatný stavební druh. Události první poloviny 20. století vedly k hospodářskému útlumu a nepřály ani dalšímu rozvoji sídel, naopak události 2. poloviny jsou spojeny se zajišťováním bezpečnosti státu vedly k zániku celých dvou obcí a části jedné. V lesích byly vystavěny kasárna, střelnice či byty pro důstojníky pohraniční stráže. Další velmi razantní stavební zásahy do siluet sídel byly výstavby zemědělských a průmyslových areálů na jejich okrajích. V této době se také začínají objevovat patrové bytové domy pro pracovníky v zemědělství i na vesnicích, a rovněž je znát velmi omezený výběr stavebních materiálů jak na přestavbách, tak i na novostavbách a začínají se objevovat trojdílná okna, břízolit, kabřinec nebo eternit (Agentura ochrany přírody a krajiny 2017).

2.1 Historie rybníkářství

Jak už jsem zmínila, Třeboňsko je známé svou rybníční soustavou. Rybníkářství má na Třeboňsku dlouholetou tradici, která vydobyla zdejšímu kraji věhlas. První písemné záznamy o zakládání rybníků v českých zemích jsou již z 11. a 12. století. Tehdy rybníky patřily klášterům a od samého začátku sloužily pro chov kapra (Rameš 2011). Vznik prvních rybníků na Třeboňsku se odhaduje na období vlády Karla IV. V tuto dobu vznikl pravděpodobně jeden z největších a nejstarších rybníků: Dvořiště (1363). V roce 1450 bylo na našem zájmovém území zhruba 20 rybníků o výměře 700 ha. Všechny znalosti o stavbě rybníků a chovu českého kapra se snad nejvíce zhodnotily právě na Třeboňsku, kde o 16. stoletím mluvíme jako o Zlatém rybníkářském věku (Hule 2009). Přejít z 15. do 16. století znamenal pro třeboňské rybníkářství nejrušnější období výstavby. V tomto období je výstavba rybníků spojena se jménem Štěpánka Netolického, který první vložil do výstavby třeboňské rybníční soustavy systém. Založil Zlatou stoku a vybudoval celou řadu rybníků. Po Štěpánku Netolickém pokračuje ve výstavbě rybníků Mikuláš Ruthard z Malešova. Ten založil rybníční soustavu poblíž Chlumu u Třeboně, která svým vodohospodářským uspořádáním i produkčními možnostmi předstihuje rybníky okolo Třeboně. Před tímto zásahem se zde objevovaly ojediněle spíše menší rybníky (Táborský 2013). Jeho nejvýznamnějším dílem je Staňkovský rybník, jedná se o nejhlubší rybník v Čechách a prakticky jde o údolní nádrž (Rameš 2011). Mikuláš Ruthard tvoří spojovací článek mezi éry Štěpánka Netolického a Jakuba Krčína z Jelčan (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982).

Jakub Krčín z Jelčan převzal už dobře a účelně uspořádané rybníční hospodářství, aby jej řídil až do roku 1590 ve službách Rožmberků. V období jeho stavitelské aktivity byly vystavěny nebo rozšířeny rybníky jako jsou: Svět, Spolský či Nevděk. Vystavěl rovněž největší rybník v Čechách Rožmberk, současně s ním vybudoval i Novou řeku (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982). Jeho díla v dnešní době jsou vidět ne jako produkční rybníky pro chov ryb ale nýbrž jako mohutné stavby spíše na ochranu lidských životů.

Na Rožmberskou tradici v rybníkářství jsme navázali až za 300 let (Hule 2009) 19. století znamenalo pro rybníkářství velký útlum. Od roku 1840 byla v Čechách zrušena více než polovina rybníční plochy a příčinou byly změny v tehdejší zemědělství. Základem hospodářství se stala rostlinná výroba, ale jelikož výnosnost polního

hospodářství nespočívá ve výměře rolí, ale v jejich důkladné přípravě, musí být dosaženo rovnováhy mezi výrobou rostlinnou a živočišnou. Jako hlavní užítkovost dobytka byla uvažována produkce hnoje, aby však bylo možné udržet stav hospodářských zvířat na žádoucí úrovni, bylo zapotřebí zlepšit nevyhovující krmivovou základnu. K tomu cíli se došlo pomocí meliorování a hnojení luk ale především získáváním nových luk rušením rybníků. Z dosavadních rybníků se dochovaly především ty jihočeské, jelikož jejich zrušením by se rozšířily málo úrodné a zamokřené půdy. Jelikož do druhé poloviny 19. století nastoupilo rybníkářství méně než polovinou původní plochy, bylo potřeba racionálněji využít zbytek rybníků ke zvýšení výnosů. Toto pocítili jak teoretici, tak praktikové. Mezi praktiky patřil např. Václav Horák, ředitel třeboňského panství v letech 1815 až 1900, který obnovil některé rybníky nebo dbal na pravidelné letnění. Z teoretiků je nejvýznamnější prof. Antonín Frič, ten se skupinou spolupracovníků shromáždil rozsáhlé studie o životních podmínkách ryb jak v řekách, tak i v rybnících, ale zejména získal cenné postřehy, které se staly základem pro rybníční praxi. Oba tyto směry spojil další ředitel třeboňského panství, Josef Šusta, který se zabýval jednak historií rybníkářství na Třeboňsku, ale především důkladným prozkoumáním výživy kapra. Mezi nejdůležitější poznatky patří, že potravu kapra tvoří převážně drobná zvířena a z tohoto důvodu je považován za zakladatele moderního chovu ryb (Rameš 2011). Tento znamenitý praktik a světově známý teoretik i dnes vzbuzuje obdiv a jeho hospodářské zásady mají i všeobecnou platnost (Hule 2009).

V průběhu více než 300 let zde vzniklo více než 500 rybníků, které dnes tvoří 16 rybníčních soustav v povodí Lužnice a Nežárky. Mezi nejvýznamnější rybníky v Chráněné krajinné oblasti patří rybník Rožmberk, jedná se o největší rybník v České republice, byl vybudován na konci 16. století a jeho rozloha činí téměř 700 ha. Bez úprav vydržela hráz rybníka až do roku 2002, kdy se v ní udělaly praskliny po povodních a odhaduje se, že Rožmberk zadržel téměř desetinásobek svého objemu a uchránil tím povodí Lužnice od větších škod. Mezi významné rybníční soustavy na Třeboňsku patří Nadějská rybníční soustava jejíž základ tvoří rybníky Naděje, Skutek a Potěšil, které byly založeny před stavbou Rožmberka a později k nim přibyl například rybník Víra, Láska či Rod. Právě rybník Rod je se svými pobřežními porosty a velkými plovcími ostrovy důležitý pro hnízdění mnoha chráněných a ohrožených druhů ptáků a je vyhlášen přírodní rezervací. Mezi rybníky se špatnou pověstí můžeme zařadit rybník Svět, který byl postaven mezi lety 1571 a 1574 Jakubem Krčínem. Jeho stavbou bylo

zatopeno tehdejší Svinenské předměstí a v souvislosti s tehdejším odmítavým postojem zdejších měšťanů byl rybník nazván Nevděk. Později byl Nevděk rozdělen na Opatovický rybník a Svět, jak známe dnes (Jirková 2017). Dnes rybníky pokrývají více než 10 % plochy CHKO. Celkem se zde nachází více než 460 rybníků o celkové ploše 7450 ha. Západní část CHKO Třeboňska je od roku 1982 součástí Chráněné oblasti přirozené akumulace vod (CHOPAV) (Albrecht et al. 2003), která byla vyhlášena za účelem ochrany bohatství podzemních vod (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017). Ke cti současných rybářů na Třeboňsku je třeba poznamenat, že cti nejen Šustův odkaz, ale i dlouholetou tradici cechu rybářského (Hule 2009).

V následující tabulce je uveden výčet rybníků, které se nacházejí v CHKO Třeboňsko spolu se jmény jejich stavitelů.

Tabulka 3 Výčet rybníků

Název rybníku	Jméno stavitele
Blato	Mikuláš Ruthard z Malešova
Černá velká	Mikuláš Ruthard z Malešova
Hejtman	Mikuláš Ruthard z Malešova
Horusický	Štěpánek Netolický
Hospodář	Mikuláš Ruthard z Malešova
Jezero	Mikuláš Ruthard z Malešova
Kanclíř	Mikuláš Ruthard z Malešova
Kaňov	Štěpánek Netolický
Koclířov	Štěpánek Netolický
Krčín	Jakub Krčín z Jelčan
Naděje	Jakub Krčín z Jelčan
Opatovický	Štěpánek Netolický
Podsedeck	Mikuláš Ruthard z Malešova
Potěšil	Jakub Krčín z Jelčan
Ptačí blato	Jakub Krčín z Jelčan
Skutek	Jakub Krčín z Jelčan
Spolský	Jakub Krčín z Jelčan
Staňkov	Mikuláš Ruthard z Malešova
Svět	Jakub Krčín z Jelčan

Tisý	Štěpánek Netolický
Vdovec	Jakub Krčín z Jelčan
Záblatský	Štěpánek Netolický

(Táborský 2013, Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982)

2.2 Popis původních chráněných území

V minulosti existovalo na území tehdejšího Československa 8 kategorií chráněných územích. Byla to: národní park, chráněná krajinná oblast, státní přírodní rezervace, chráněné naleziště, chráněný park a zahrada, chráněná studijní plocha, chráněný přírodní výtvar a chráněná přírodní památka. Národní park a chráněná krajinná oblast byla území velkoplošná, ostatní zmíněné kategorie byla maloplošná. Národní parky vyhlášovala vláda ČSR, chráněný přírodní výtvar a chráněnou přírodní památku vyhlášovala Rada krajského národního výboru, ostatní chráněná území zřizovalo Ministerstvo kultury (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982).

Na rozdíl od převážné části našich velkoplošných chráněných území, které reprezentují ukázky krajiny minimálně narušené, je Třeboňsko krajinou člověkem již několik století harmonicky přetvářenou, která se nyní nachází ve stádiu druhotné biologické rovnováhy. Tato krajina citlivými úpravami nejen že neztratila nic ze svého původního bohatství, ale naopak rozmanitost jejích přírodních složek se zvětšila. Z tohoto důvodu již na počátku 20. století vznikla myšlenka na komplexní ochranu zdejší přírody a krajiny (Albrecht et al. 2003).

O zákon na ochranu přírody tu byly snahy již od počátku 20. století, do roku 1956 bylo předloženo několik návrhů, avšak první z nich byl schválen až v roce 1956. Jednalo se o zákon o státní ochraně přírody č. 40/1956 Sb. V té době představoval tento zákon základní kámen ochrany přírody. Předmětem ochrany byla chráněná území, chráněné přírodní výtvary a chráněné přírodní památky a samozřejmě chráněné druhy rostlin, živočichů a zkamenělin (cittadella.cz).

V roce 1982 bylo v Chráněné krajinné oblasti Třeboňsko 9 státních přírodních rezervací. Jedná se o nejvýznamnější kategorie, podle zákona č. 40/1956 Sb. byly definovány jako území lidskou činností málo dotčené přírody, významné z důvodů vědeckých nebo výzkumných. Do všech rezervací na Třeboňsku byl povolen vstup pouze po veřejných cestách, značkových turistických cestách a po značených naučných

stezkách. Vstup do rezervací mimo cesty a sběr přírodnin byl povolen pouze na základě písemného souhlasu Ministerstva kultury (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982).

Státní přírodní rezervace Stará řeka byla vyhlášena v roce 1956 a její rozloha je 1196,93 ha. Rezervace se rozkládá kolem meandrujícího koryta řeky Lužnice s okolními přirozenými nebo polokulturními porosty a typickou faunou. Meandrující tok s četnými slepými rameny je lemován lužním porostem s převahou vrb, olší, lip, javorů klenů (*Acer pseudoplatanus*) a skupinami starých mohutných dubů. Statut rezervace se vztahuje i na osadu Holičky, včetně asi 300 ha luk a polí. V rezervaci se pravidelně vyskytuje vydra říční, ledňáček říční, čáp černý, včelojed lesní a mnoho dalších. Na rybnících hnízdí množství mokřadních ptáků jako je např. vodouš rudonohý (*Tringa totanus*), rybák černý, bukáč velký a moták pochop. Rezervace je významná i po stránce botanické, můžeme zde vidět velké množství vlhkomilných rostlin jako jsou např. ďáblík bahenní (*Calla palustris*), vachta trojlistá, leknín bělostný (*Nymphaea candida*), žebratka bahenní (*Hottonia palustris*) anebo různé druhy ostřic. SPR Stará řeka je společně s olšinami a močály, ležícími jihovýchodně od jejích hranic, jedním z nejcennějších území Třeboňska (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982). Původní rezervace Stará řeka byla v ÚSOP vedena pod ev. č. 407, vyhlášena byla 5.3.1956 MK a zrušena byla vyhláškou MŽP č. 201/2013 ze dne 4.7.2013 (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017). Díky své rozloze patřila SPR Stará řeka mezi nejrozsáhlejší rezervace tehdejšího Československa (Hátle 2016).

SPR Velký a Malý Tisý byla vyhlášena v roce 1957 a její rozloha je 615,54 ha. Jedná se o jeden z nejtypičtějších ekosystémů Třeboňska. Zahrnuje soustavu několika rybníků jižně od Lomnice nad Lužnicí, napájených Zlatou stokou. Velký a Malý Tisý je převážně ornitologická rezervace. Hnízdí zde například volavka červená, kvakoš noční (*Nycticorax nycticorax*), bukáč velký, hohol severní (*Bucephala clangula*), moták pochop či břehouš černoocasý (*Limosa limosa*). V období jarních a podzimních tahů je rezervace významnou zastávkou na tzv. zelené cestě tažných ptáků. Jedná se o jednu z nejvýznamnějších rezervací Československa (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982). Tato rezervace byla v ústředním seznamu ochrany přírody vedena pod ev. č. 498, vyhlášena byla původně roku 1957 ministerstvem školství, avšak dodatečně re-

gistrována byla ministerstvem kultur výnosem č. 14.200/88 ze dne 29.11.1988 (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017). V roce 1952 byla na břehu Velkého Tisého postavena terénní stanice, dnes je ve vlastnictví Národního muzea v Praze a slouží k ubytování a jako zázemí pro ornitologický výzkum (www.cittadella.cz).

SPR Červené blato byla vyhlášena v roce 1953 a tehdy měla rozlohu pouze necelých 40 hektarů, v roce 1973 byla rozšířena na rozlohu 331,43 hektarů. Rezervace je ukázkou přechodového rašeliniště Třeboňské pánve s porosty borovice blatky a rojovníku bahenního. SPR Červené blato se nachází v lesním komplexu Těšínov zhruba 2 km jižně od Šalmanovic. Rašelina zde dosahuje mocnosti 7 metrů, kolem roku 1910 zde byla ukončena těžba rašeliny. Rašeliniště začalo regenerovat a dnes je ukázkou přírodní sukcese. Těžební plochy jsou zarostlé několika druhy rašelíníku. Hojně se zde vyskytuje např. klikva bahenní (*Oxycoccus palustris*), suchopýr pochvatý nebo rosnička okrouhlolistá (*Drosera rotundifolia*). Na těžbou nezatížených plochách se zachovaly přirozené porosty borovice blatky, s bohatým podrostem rojovníku bahenního, vlohyně a borůvky. Na suchých místech lze vidět porost borovice lesní břízy pýřité, břízy bělokoré (*Betula pendula*) a borovice blatky. Na okrajích rezervace a v těsném okolí jsou dochovány zbytky podmáčených smrčín. Červené blato je jednou z nejceněnějších rezervací Třeboňska, je zde budována naučná stezka, která je přístupná od Jiříkova údolí (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982). Tato rezervace byla vedena v ÚSOP pod evidenčním číslem 2465, vyhlášena 29.12.1973 MK pod č.j. 18.584/73 a byla zrušena vyhláškou MŽP č. 159/2012 ze dne 10.5.2012 (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017).

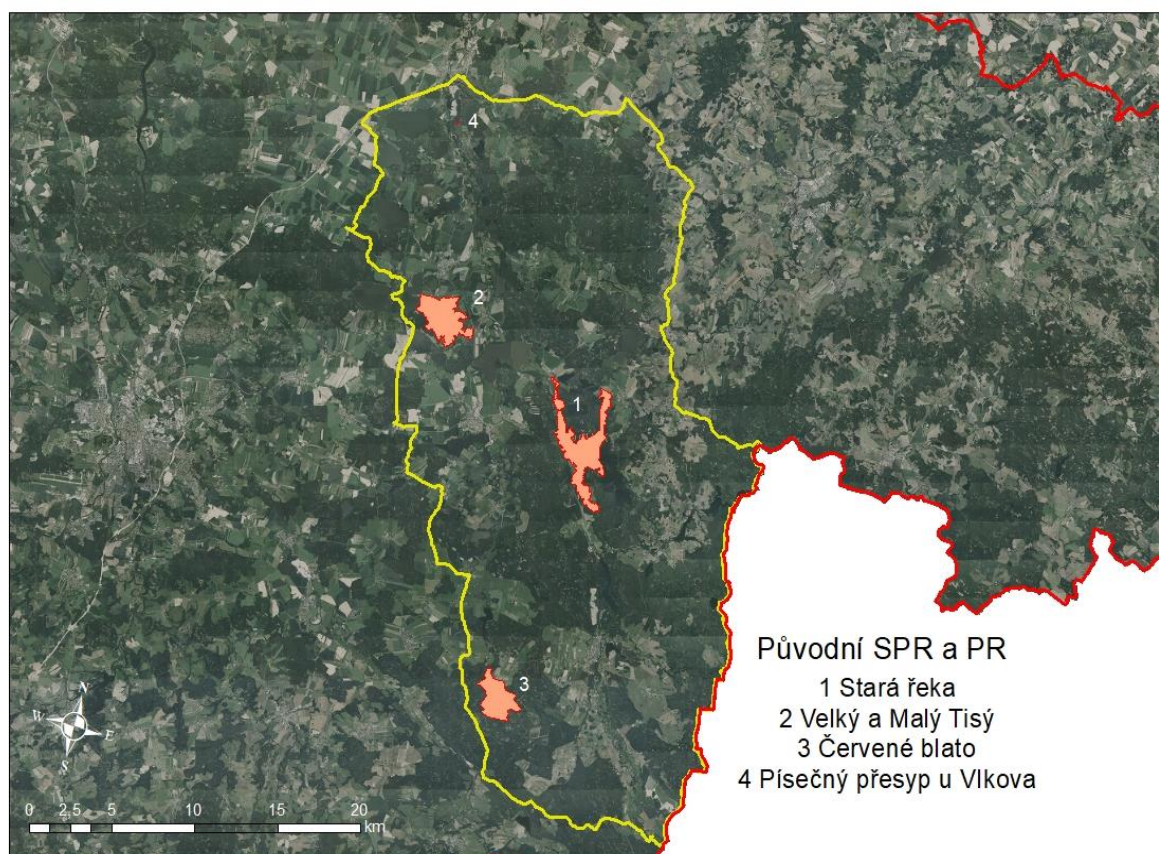
SPR Pískový přesyp u Vlkova má rozlohu pouhých 0,84 hektaru. Území jako takové je chráněno již od roku 1924, ale rezervaci bylo vyhlášeno až v roce 1954. Nachází se asi 1 km od Vlkova, v severovýchodní části Třeboňské pánve. Jedná se o význačný geologický jev s psamofilní vegetací a faunou. Přesyp vznikl nejspíše na konci glaciálu¹³ nebo počátkem postglaciálu¹⁴ navátím jemného písku z Lužnice. Rostlinou formaci zde tvoří nahoprutka písečná (*Teesdalia nudicaulis*), písečnatka nejmenší (*Arnoseris minima*), paličkovec šedavý (*Corynephorus canescens*), metlička křivoloká (*Deschampsia flexuosa*), kostřava ovčí (*Festuca ovina*) a další. V posledních letech je rezervace ohrožena postupným zarůstáním náletem borovice lesní (Krajské středisko

¹³ Doba ledová

¹⁴ Jedná se o období po době ledové.

státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982). V ÚSOP měla tato rezervace číslo 311, dodatečně registrovaná byla dne 29.11.1988 výnosem č. 14200/88 ministerstva kultury (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017).

Dále sem patřily státní přírodní rezervace Žofinka, která se nacházela východně od Hranic u Nových Hradů, státní přírodní rezervace Slepíčí vršek u obce Lužnice, státní přírodní rezervace Ruda u Veselí nad Lužnicí, státní přírodní rezervace Na Mšálech u rybníka Kaňov u Třeboně a státní přírodní rezervace Kozí vršek u železniční stanice Vlkov, tato SPR je vůbec nejstarší v CHKO Třeboňsko, jelikož byla vyhlášena již v roce 1924 (Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko 1982).

Obrázek 2 Původní chráněná území

3 Současnost CHKO Třeboňska

V současné době existuje v naší republice okolo 2600 chráněných území. V České republice rozlišujeme 6 kategorií. Jsou to: národní park, chráněná krajinná oblast, národní přírodní rezervace, přírodní rezervace, národní přírodní památka a přírodní památka. První dvě kategorie patří mezi velkoplošná chráněná území, ostatní jsou maloplošná chráněná území. V současné době neznáme kategorie: chráněná naleziště, chráněný park a zahrada, chráněná studijní plocha, chráněný přírodní výtvor a chráněná přírodní památka. Většinu chráněných úkazů přešlo do kategorie přírodních památek. Pojem státní přírodní rezervace nahradil pojem národní přírodní rezervace

3.1 Zonace CHKO

Zonace CHKO Třeboňsko byla schválena Ministerstvem životního prostředí dne 3.10.1995 pod č.j. OOP/4976/95. Na našem zájmovém území jsou vymezeny 3 zóny odstupňované ochrany přírody, tato zonace je identická se zónováním biosférické rezervace Třeboňsko a respektuje specifický charakter Třeboňska jako krajiny člověkem přeměněné a poměrně silně hospodářsky využívané (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017).

V I. zóně jsou vybraná maloplošná zvláště chráněná území, jejich ochranná pásma a některá další přírodně mimořádně hodnota území, která dohromady tvoří kostru reprezentující a zajišťující ochrany všech typických biotopů Třeboňska. Tato zóna má rozlohu 3749 ha a zahrnuje 10 oblastí. Patří sem Červené blato, Žofínka, Široké blato, Horní Lužnice, Stará řeka, Velký Tisý, Rožmberk, Ruda, Horusická blata a Zábblatské louky (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017). Z celkové plochy CHKO je v I. zóně zhruba 6% území. Do této kategorie také patří mokřady chráněné Ramsarskou úmluvou (Křelina 2002). Do II. zóny jsou zařazena území s významnými přírodními hodnotami, která nejsou chráněna formou MZCHÚ nebo I. zóny. Zejména se jedná o větší rybníční soustavy, lesní komplexy s význačným podílem porostů přirozené druhové skladby, některé nivy vodních toků a cenné luční plochy. Rozloha této zóny je cca 35 800 ha, což je něco málo přes 51 % plochy. Zbytek území patří do III. zóny, které obvykle tvoří přechod mezi význačnými partiemi CHKO a okolní krajinou. Je zde převážná většina zemědělsky obhospodařovaných ploch, lidských sídel, důležitých komunikací a místa s těžbou nerostných surovin. Plocha této zóny je zhruba

30 370 ha, což je přibližně 43,4% plochy. Do budoucna se počítá s rozšířením ze třístupňové ochrany na čtyřstupňovou, kde by se rozdělila III. zóna (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017).

3.2 Popis chráněných území

V Chráněné krajinné oblasti Třeboňsko se momentálně nachází celkem 30 národních přírodních rezervací a přírodních rezervací (Albrecht et al. 2003), naopak Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (2017) uvádí, že se zde nachází až 33 maloplošných zvláště chráněných území. Tento rozdíl je způsoben tím, že publikace, která uvádí nižší počet je téměř 20 let stará a v průběhu let došlo k vyhlášení několika nových maloplošných zvláště chráněných území. V následující tabulce jsou území vyjmenována a rozdělena do kategorií.

Tabulka 4 Maloplošná zvláště chráněná území

Národní přírodní rezervace	Národní přírodní památka	Přírodní rezervace	Přírodní památka
Červené blato	Ruda	Bukové kopce	Branské doubí
Stará a Nová řeka	Vizír	Dračice	Hliníř
Velký a Malý Tisý		Horní Lužnice	Kozí vršek
Žofínka		Horusická blata	Kramářka
		Krabonošská niva	Lhota u Dynína
		Losí blato u Mirochova	Pískovna u Dračice
		Na Ivance	Slepičí vršek
		Olšina u Přeseky	Soví les
		Písečný přesyp u Vlkova	
		Rašeliniště Hovízna	
		Rašeliniště Pele	
		Rod	
		Ruda u Kojákovice	
		Rybníky u Vitmanova	

		Staré jezero	
		Široké blato	
		V Luhu	
		Výtopa Rožm- berka	
		Záblatské louky	

(data jsou z: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017)

Nejstarší chráněné území je přírodní památka Kozí vršek, který byl vyhlášen již v roce 1924, až po dlouhých skoro 30 letech, v roce 1950, byla vyhlášena národní přírodní památka Ruda, o 4 roky později následovala přírodní rezervace Písečný přesyp u Vlkova, v roce 1955 byla vyhlášena přírodní památka Slepíčí vršek a 2 roky na to byla vyhlášena národní přírodní rezervace Velký a Malý Tisý. Dále následovala v roce 1973 národní přírodní rezervace Červené blato a v roce 1987 národní přírodní památka Vizír. Za další 3 roky došlo k vyhlášení přírodních rezervací: Bukové kopce, Hrusická blata, Rod a přírodní památka Hliníř. V roce 1991 byla vyhlášena přírodní rezervace Ruda u Kojákovíc a přírodní památka Lhota u Dynína. Největší nárůst maloplošných zvláště chráněných území byl v roce 1994, kdy byly vyhlášeny přírodní rezervace Horní Lužnice, přírodní rezervace Losí blato u Mirochova, přírodní rezervace rašeliniště Hovízna, přírodní rezervace rašeliniště Pele, přírodní rezervace rybníky u Vitmanova, přírodní rezervace Staré jezero, přírodní rezervace Široké blato, přírodní rezervace výtopa Rožmberka, přírodní rezervace Záblatské louky a přírodní památka Soví les. Následující rok byla vyhlášena přírodní rezervace Olšina u Přeseky. Téměř na konci 20. století byla vyhlášena přírodní rezervace Dračice, přírodní rezervace Krabonošská niva a přírodní rezervace Na Ivance. V roce 2001 byla vyhlášena přírodní památka Pískovna u Dračice, v roce 2009 přírodní památka Branské dubí, v roce 2013 národní přírodní rezervace Stará a Nová řeka, národní přírodní rezervace Žofinka a přírodní rezervace V Luhu. Nejmladší ze všech maloplošných zvláště chráněných území je přírodní památka Kramářka (trebonsko.ochranaprirody.cz). Tyto maloplošná zvláště chráněná území jsou řazena podle data vyhlášení jejich momentální rozlohy. Pokud bychom chtěli řadit MZCHÚ podle data první ochrany území, tak bychom měli přeradit chráněná území: písečný přesyp u Vlkova (1924), Červené blato (1953), Stará řeka (1956), Žofinka (1975).

NPR Červené blato bylo vyhlášeno ve vyhlášce Ministerstva životního prostředí č. 154/2012 ze dne 10.5.2012. Podle tohoto výnosu má rozlohu 403,48ha se nachází jihovýchodně od Šalmanovic a zasahuje do katastrálních území Byňov, Těšínov, Hrdlořezy u Suchdola nad Lužnicí (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017). Jedná se o rašeliniště s rozlehlými porosty blatkového boru. Podloží zde tvoří písčince, slepence, jílovce a prachovce, které jsou místy překryty jíly. Rašeliniště má mírně klenutý tvar. Celou rezervaci pokrývá organozem typická (geoportal.gov.cz). Jádrem chráněného území je společenstvo blatkového rašeliniště (*Pino rotundatae-Sphagnetum*) s porosty borovice blatky s krušinou olšovou (*Frangula alnus*), bříza pýřitá a bříza bělokorá. Má bohaté porosty rojovníku bahenního či borůvky černé, roztroušeně se zde vyskytuje kyhanka sivolistá (*Andromeda polifolia*). V mechovém patře převažuje rašelinič prostřední (*Sphagnum magellanicum*), v sušších okrajích trávník Schreberův (*Pleurozium schreberi*) či rokytník světlý (*Hylocomium splendens*) a řada lišejníků např. pachouleček žlutý (*Chaenotheca chrysocephala*) nebo terčovka rozestřená (*Parmeliopsis ambigua*) (geoportal.gov.cz). Obvodové části rašeliniště porůstají rašelinné bory a borovicí lesní a místy rostou podmáčené smrčiny. Tato NPR je významná především pro faunu bezobratlých. Z vážek je zde prokázán výskyt šídla rašelinného (*Aeshna subarctica*) a vážky tmavoskvřené (*Leucorrhinia rubicunda*). Zjištěno je tu téměř 600 druhů motýlů, z nichž nejvýznamnější je různorožec borůvkový (*Arichanna melanaria*), ale nejcennější jsou populace severských chladnomilných druhů jako je např. podkopníček (*Lyonetia ledi*), pouzdroníček (*Coleophora ledi*), píďalička rojovníková (*Eupithecia gelidata*) a či obaleč (*Olethreutes ledianus*). V rezervaci bylo zaznamenáno celkem 67 druhů obratlovců, z toho 5 druhů obojživelníků, 3 druhy plazů, 51 druhů ptáků a 12 druhů savců. Hojně se zde vyskytuje ještěrka živorodá (*Zootoca vivipara*) a zmije obecná (*Vipera berus*), své hnízdiště tu má např. čáp černý, jestřáb lesní (*Accipiter gentilis*) či kulíšek nejmenší. V současné době je maximální mocnost rašeliny až 7,6 m a průměrná mocnost rašeliny jsou 3 metry. Cel území je protkáno sítí kanálků a stružek, které během těžby odváděly vody Borskou stokou a Podřezanskou stokou. V současné době jsou tyto kanálky zahrnovány (temata.rozhlas.cz). Tato NPR je pokryta rozvolněnou stromovou vegetací, která je tvořena především unikátními porosty borovice blatky, které dosahují stáří až 200 let. V 80. a 90. letech 20. století došlo k úhynu zhruba 20% starší vegetace nejspíše v důsledku nevhodných odvodňovacích prací v kombinaci se současnými a klimatickými změnami.

Tato sukcesní stádia jsou postupně redukovány a na vhodná místa je vysazována borovice blatka, nejcennější části blatkových pralesů jsou ponechány samovolnému vývoji. Území národní přírodní rezervace je přístupná jen po naučné stezce (Albrecht et al. 2003).

Národní přírodní rezervace Stará a Nová řeka vznikla spojením přírodní rezervace Novořecké močály, přírodní rezervace Meandry Lužnice a národní přírodní rezervace Stará řeka dne 4.7.2013 vyhláškou ministerstva životního prostředí č. 200/2013 a její výměra je 812,77 ha. Tato národní přírodní rezervace zasahuje do katastrálních územích Holičky u Staré Hlíny, Stříbřec, Majdalena, Hamr, Lutová (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017). Horninové podloží tvoří pískovce, slepence a prachovce, které jsou překryty fluviálními štěrky a písky. Půdní pokryv tvoří fluvizem glejová (geoportal.gov.cz). Vývoj údolní nivy je zpomalen od konce 16. století stavbou dělicího objektu rozvodí Staré a Nové řeky, který z větší části převádí povodňové průtoky do Nežárky (Albrecht et al. 2003). Přirozená jsou společenstva podmáčených bažin olšin s převahou olše lepkavé (*Alnus glutinosa*), místy se také objevuje olše šedá (*Alnus incana*). V podrostu se nachází lilek potměchuť (*Solanum dulcamara*), přeslička bahenní (*Equisetum palustre*) či starček vejčitý (*Senecio ovatus*) a řeřišnice hořká (*Cardamine amara*). V porostech dubů letních (*Quercus robur*) se v podrostech nachází střemcha obecná (*Padus avium*), kalina obecná (*Viburnum opulus*) brslen evropský (*Euonymus europaea*) či kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*) (geoportal.gov.cz). Po opravách hráze Nové řeky se, na úkor původních druhů, šíří netýkavka žláznatá (*Impatiens glandulifera*) a třapatka dřípatá (*Rudbeckia laciniata*) (trebonsko.ochranaprirody.cz). Dále zde můžeme vidět vyskytující se žebatku bahenní, stolístek klasnatý (*Myriophyllum spicatum*), zblochan vzplývavý (*Glyceria fluitans*), stulík žlutý (*Numphar lutea*) či leknín bělostný. V neprůtočných tůních se roste d'áblík bahenní či kypraj obecný (*Lythrum salicaria*). Jedlové doubravy zde mají někdy až pralesovitý charakter, v podrostu se nachází např. čarovník alpský (*Circaea alpina*), konvalinka vonná (*Convallaria majalis*) nebo kruštík širolistý (*Epipactis helleborine*). Suché doubravy, respektive bory jsou typické pro borovici lesní v podrostu řídce se vyskytující čilimník řezenský (*Chamaecytisus ratisbonensis*) nebo černýš český (*Melampyrum bohemicum*). Z bezobratlých se tu vyskytují především brouci. Mimo tesaříka obrovského (*Cerambyx cerdo*) a páchníka hnědého (*Osmoderma eremita*) i například několik druhů kovaříků či krasců. V korytě Nové řeky žije velevrub nadmutý (*Unio tumidus*), škeble plochá (*Pseudanodonta complanata*), v březích Staré řeky

hnízdí ledňáček říční. V lužních doubravách se vyskytují skokan ostronosý (*Rana arvalis*), v dutinách stromů hnízdí např. lejssek bělokrký. V mokřadních biotopech hnízdí například husa velká nebo bekasina otavní (*Gallinago gallinago*). Dále v této národní přírodní rezervaci můžeme zahlédnout hnízdit včelojeda lesního, kulíška nejmenšího, sluku lesní (*Scolopax rusticola*), výra velkého nebo datla velkého. Tato rezervace je důležitým centrem výskytu vydry říční. Řeka je ponechána samovolnému vývoji, její průtok je však účelově regulován, jelikož je součástí napájecího systému treboňských rybníků. Území rezervace je přístupné po veřejných a turisticky značených trasách, rovněž je na obou stranách umožněn průjezd sportovních lodí (Albrecht et al. 2003).

Národní přírodní rezervace Velký a Malý Tisý je komplex 11 rybníků s dominujícím Velkým Tisým (Albrecht et al. 2003). Rozkládá se přes katastrální území Lomnice nad Lužnicí, Přeseka a Lužnice. Celková výměra této rezervace je 557,54 ha (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017). Horninové podloží je zde velmi pestré, skládá se z bělošedých pískovců a slepenců, rudočervených a bělošedých jílovců na jihovýchodě. Na východě se vyskytují třetihorní jíly, půdní pokryv tvoří převážně glej typický, pseudoglej typický a místy se tvoří menší ostrůvky organozemě glejové (geportal.gov.cz). Z celého komplexu mokřadních lesů se dnes dochovaly křovinaté porosty vrbin a mokřadních olšin (*Alnion glutinosae*), ve zvodnělých místech rostou kapradiník bažinný (*Thelypteris palustris*), rozpuk jízlivý (*Cicuta virosa*). U Zlaté stoky se nacházejí porosty olše s příměsí smrku, v podrostu se vyskytuje dřípatka horská (*Soldanella Montana*) a čarovník alpský (*Circaea alpina*). Velké plochy bývalých pastvin a keříčkových společenstev jsou nahrazovány nálety břízy a borovice, ustupují slivoně trnité (*Prunus spinosa*) a hloh obecný (*Crataegus laevigata*). Vzácně se zde vyskytují vemeník dvoulistý (*Platanthera bifolia*), prha arnika nebo pcháč různolistý (*Cirsium helenioides*). Na březích rybníků mají svá stanoviště řebříček bertrám (*Achillea ptarmica*), všivec ladní (*Pedicularis sylvatica*), pupečník obecný (*Hydrocotyle vulgaris*) či jetel kaštanový (*Chrysaspis spadicea*). V porostech rašeliníku na ostrůvku Malého Tisého roste např. ostřice mokřadní (*Carex limosa*), vachta trojlistá, klikva bahenní a rosnatka okrouhlostá. Ve vodních společenstvech rostou rdest světlý (*Potamogeton lucens*), vod'anka žabí (*Hydrocharis morsus-ranae*) a řečanka zubatá (*Najas marina*). Hladiny rybníků lemují pásy rákosu obecného (*Phragmites australis*). V porostech vysokých ostřic roste zábělník bahenní (*Comarum palustre*), bazanovec kytkokvětý (*Naumburgia thyrsiflora*), třtina šedavá (*Calamagrostis canescens*) a štírovník bažinný (*Lotus uliginosus*) (trebonsko.ochrana.prirody.cz). Na hrázi Velkého

Tisého byla nalezena vzácná lupenatá houba, závojenka olovnatá (*Entoloma lividum*). Je zde velmi rozmanitá a bohatá fauna bezobratlých (Albrecht et al. 2003). Žije zde škeble rybničná (*Anodonta cygnea*), mravenec rašelinný (*Formica transcaucasica*), batolec červený (*Apatura ilia*), bělopásek tavolníkový (*Neptis rivularis*). Nejvýznamnější složkou fauny této přírodní rezervace jsou ptáci, kteří jsou vázáni na mokřadní ekosystém. V 80. letech minulého století byl prokázán výskyt minimálně 155 druhů, z nichž 107 hnízdících. Hnízdí tu například bukáč velký, volavka červená, kopřivka obecná, čírka obecná (*Anas crecca*), hohol severní, jeden pár orla mořského, moták pochop, nepravidelně břehouš černoocasý, bekasina otavní a na umělých ostrůvcích rybák obecný, racek chechtavý (*Larus ridibundus*) a sýkořice vousatá (*Panurus biarmicus*) (trebonsko.ochranaprirody.cz). Velký Tisý je jedním z největších shromaždišť hus velkých, vyskytuje se jich zde až 5000 kusů, v období, kdy je rybník vypuštěn se zde objevuje více než 100 volavek bílých, stovky hus polních a hus běločelých, několik stovek čírek obecných a lžičáků pestrých. Stabilně zde žije i vydra říční. Rybníky na území této národní přírodní rezervace jsou hospodářsky využívány, a celá rezervace je velmi cenná i pro manipulaci s vodou. Na zemědělských pozemcích se hospodaří individuálně a výkon práva myslivosti je zde omezen. Chráněné území je přístupné po veřejných cestách (Albrecht et al. 2003).

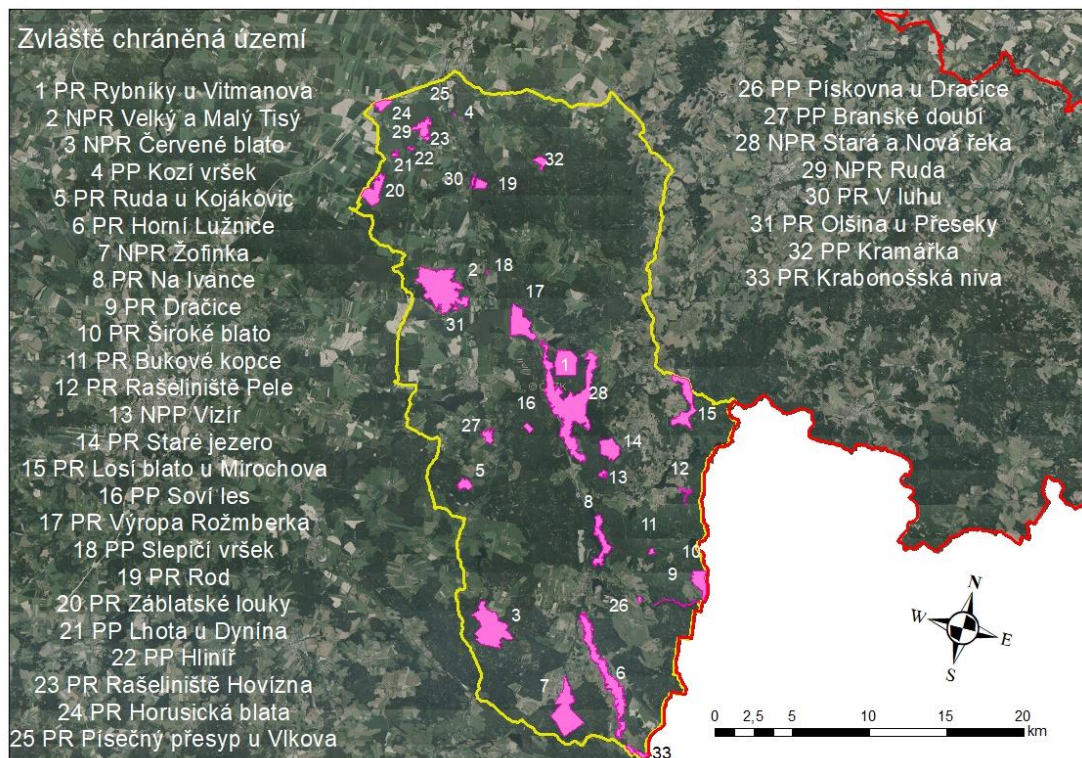
Přírodní rezervace Písečný přesyp u Vlkova, se nachází pouze v katastrálním území Vlkov nad Lužnicí a jeho výměra je 0,87 ha (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017). Geologické podloží je tvořeno fluviálními štěrky a písky a na povrchu váťými písky, ty tvoří vyvýšený přesyp. Povrch váťého písku je na velké části chráněného území pokryt tenkou vrstvou kambizemě a regozemě arenickou (geoportal.gov.cz). Na volných místech přesypu je světle žlutý jemný pohyblivý písek. Plochy čistého písku jsou obnovovány technickými zásahy. Co se týče flóry, tak na jaře kvetou porosty kolence Morisonova (*Spergula morisonii*), roste tu kostřava vláskovitá (*Festuca filiformis*), trsy v čistém písku vytváří paličkovec šedavý (*Corynephorus canescens*) (trebonsko.cz). Po obvodu roste např. řeřicha ladní (*Lepidium campestre*), rosička lysá (*Digitaria ischaemum*) a nepatrnc rolní (*Aphanes arvensis*). Směrem k řece je přesyp stabilizován duby a mladým borovým lesem, v podrostu ojediněle rostou keře srstky angreštu (*Ribes uva-crispa*). Z hub je zde významný výskyt břichatkovité houby – měcháče (*Pisolithus tinctorius*). Na jaře se zde vyskytují kolonie samotářské včely (*Andrena vaga*), z kutilek se tu hojně objevuje například pískolib malý (*Bembecinus tridens*). Z rovnokřídlých zde najdeme saranče (*Sphingonotus coeruleus*). Nenápadné

jsou druhy motýlů, jako travařící (*Agriphila poliella*) nebo můra (*Agrotis vestigialis*). V písčích probíhá vývoj larvy vzácného listokaza (*Anisoplia villosa*). Typickými pavouky jsou slíďák (*Arctosa perita*) a plachetnatka (*Ceratinella wideri*). Vzhledem k malé rozloze, zde byly zaznamenány jen běžné druhy obratlovců okolních biotopů. Tato přírodní rezervace není přístupná pro veřejnost, ale i přesto má potíže s velkou návštěvností okolních jezer. V rámci péče o rezervaci jsou odstraňovány nálety dřevin a expanzivní druhy rostlin. Tento přesyp byl začátkem 20. století v odkryté části „živý“, protože za vhodných větrných podmínek byl písek na přesyp stále z okolí přivíván, ale změnou obhospodařování okolní krajiny a vznikem rozsáhlých jezer ztratil zázemí (Albrecht et al. 2003).

V předchozí kapitole jsem měla zmínku o státní přírodní rezervaci Na Mšálech, která byla vyhlášena roku 1955. Šlo o významnou populaci jalovce obecného (*Juniperus communis*). Bohužel, kvůli špatné péči o území a nedostatečné ochraně o tuto oblast rezervace zanikla (stromytrebonska.cz).

3.3 Památné stromy

Na území CHKO Třeboňsko je vyhlášeno celkem 206 památných stromů. Druhově se jedná o 5 druhů dřevin – výrazně převažuje dub letní (*Quercus robur*), dále zde mají své zástupce lípa srdčitá (*Tilia cordata*), hrušeň obecná (*Pyrus communis*) a jilm vaz (*Ulmus laevis*). V průběhu předchozího plánu péče došlo k vyhlášení 1 památného stromu, Krčínova dubu na hrázi rybníka Hrádeček. Na konci roku 2009 rozhodla Správa CHKO Třeboňsko o legislativním zrušení 5 památných stromů. Ke značnému úbytku stromů došlo v aleji na Novořecké hrázi, kde se oproti původních 96 stromů nachází jen 72. U všech památných stromů je sledován jejich zdravotní stav, průběžně je sledován stav stromů, u kterých bylo provedeno ošetření, ostatní stromy jsou sledovány periodicky. V roce 2013 byl zhodnocen stav všech památných stromů, většina jedinců se nachází v poměrně dobrém stavu. Ošetření památných stromů provádějí certifikované arboristické firmy. U významných alejí vedoucích podél komunikace někdy dochází při ošetřování k nevhodnému ořezávání větví ve spodní části koruny, ale se solením komunikací i k prosychání. Toto byl důvod odumření většiny starých lip a jasanů v aleji mezi Veselím nad Lužnicí a Lomnicí nad Lužnicí. Agentura ochrany přírody a krajiny nemá v plánu aktivně vyhledávat nové památné stromy ve velkém množství, výjimkou budou pouze ojedinělé případy, kdy budou konkrétní stromy ohroženy (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017).

Obrázek 3 Mapa maloplošných zvláště chráněných území

4 Budoucnost CHKO Třeboňska

V období platnosti předchozího plánu péče o CHKO došlo k vyhlášení zcela nových maloplošných zvláště chráněných území – PP Kramářka, PP Branské doubí, PR v Luhu. Dále byla nově vyhlášena NPR Stará a Nová řeka, došlo také k novému vyhlášení NPR Žofinka, kde kromě celého území původního vymezení, zahrnuje rovněž PR Trpnouzské blato. U několika dalších došlo k novému vyhlášení z důvodů úpravy hranic či bližších ochranných podmínek. MZCHÚ představují nejzachovalejší části CHKO Třeboňsko. Zahrnují jednak hlavní fenomény (řeky a jejich nivy, rybníky, rašeliniště), ale i území specifická, např. písečné přesypy, přirozené lesní porosty či biotopy zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin (Agentura ochrany přírody a krajiny ČR 2017).

Správa CHKO Třeboňsko předběžně uvažuje o vyhlášení přírodní památky Vstavačová louka u obce Pístina, kde se nachází významná populace prstnatce májového (*Dactylorhiza majalis*), všivce lesního (*Pedicularis sylvatica*) a modráška očkovaného (*Maculinea teleius*), dále zvažuje o vyhlášení nového MZCHÚ v okolí rybníku Holná (Plán péče o CHKO Třeboňsko 2018-2027).

Pozornost bude soustředěna na zachování a ochranu typického krajinného rázu. Péče o krajinu a její složky bude probíhat v součinnosti s orgány památkové péče a ohledem na uvažované vyhlášení krajinné památkové zóny. Ochrana přírody bude zaměřovat například na zlepšování biologické hodnoty rybníčních ekosystémů, zachování, ochranu a rozvoj všech vyskytujících se přirozených lesních společenstev, podporu biodiverzity, na udržování, popř. vytváření vhodných životních podmínek pro významné druhy rostlin a živočichů nebo na podporu obnovy území po těžbě šterkopísku a rašeliny do podoby přírodě blízkých stanovišť. Ptačí oblast Třeboňsko má za dlouhodobý cíl zachování a obnovu ekosystémů významných pro druhy ptáků, pro které je oblast vyhlášena. Mezi navrhovaná opatření patří provádění systematických, pravidelných a dlouhodobých monitoringů druhů pro které je PO vyhlášena, zajišťování péče o rybníční ostrůvky určené pro kvakoše noční a rybáky, podporování zachování a postupnou obnovu alejí, starých doupných stromů a hrázových porostů. Mezi navrhované zásady patří například provádění odbahňování šetrným způsobem a mimo dobu hnízdění ptactva, udržování stálé výšky vodní hladiny na rybnících v době hnízdění nebo při hospodaření v lesích využívat přírodě blízké způsoby hospodaření a podporovat původní druhy lesních dřevin.

Za období předchozího plánu péče byl vyhlášen pouze jeden památný strom, Krčínův dub, v momentálně platném plánu péče je mezi navrhovanými opatřeními vyhlášení zhruba 20 kusů dubů jako památné stromy. Tyto duby se nacházejí v okolí zámku Jemčina v k.ú. Hatín a Stráž nad Nežárkou. Mezi opatření patří zároveň zachování torz uhynulých památných stromů jako vhodné biotopy pro různé druhy, spolupráce s vlastníky lesa a u významných stromů v lese dohodnout jejich ponechání na dožití bez nutnosti vyhlašovat je za památné. Mezi navrhované zásady lze řadit zachování ve volné krajině i v obcích významné stromy či zajišťování odborné ošetření významných stromů odbornými arboristickými firmami.

Mezi dlouhodobé cíle rybníkářství patří regenerace rybníčních ekosystémů ovlivněných intenzivním hospodářstvím, ochrana migrujících vodních ptáků před negativními vlivy myslivosti a rekreačních aktivit. K navrhovaným opatřením patří například udržování vzájemné komunikace a spolupráce s vlastníky a nájemci rybníků, podporování obnovy a stabilizace litorálních porostů a plovoucí vegetace na rybnících, iniciace preventivního opatření k omezení výskytu nepůvodních a invazních druhů ryb, umožnit sanaci ohnisek výskytu těchto druhů a jejich celkovou eliminaci v rybníčních soustavách CHKO. K dlouhodobým cílům urbanistiky patří snaha o zachování tradičního rázu obcí, nenarušeného cizorodými prvky, rozvoj obcí v souladu s udržením jejich urbanistických a architektonických hodnot uchování volné krajiny bez zástavby, dobrá informovanost státní správy, samosprávy a projektantů o kvalitách krajinného rázu a z nich vyplývajících požadavcích na výstavbu. Do navrhovaných opatření patří poskytování aktuálních informací a poradenské činnosti v oblasti krajinného rázu a tradiční zástavby v jednotlivých obcích, komunikování s projektanty působících v oblasti, aktivní spolupráce s pořizovateli a zpracovateli územně plánovací dokumentace a dotčenými obcemi podle studií preventivního hodnocení krajinného rázu. Do navrhovaných zásad patří věnování dostatečného času konzultacím stavebních a jiných záměrů před konečným podáním žádosti o závazná stanoviska či souhlasy se zásahy do krajinného rázu, k realizaci nenavrhovat sporné záměry, jako je umístování výrobků plnících funkci stavby pro rekreaci a pro trvalé bydlení (Plán péče o CHKO Třeboňsko 2018-2027).

Závěr

V závěru této bakalářské práce se autorka pokusí zhodnotit stanovené cíle v úvodní kapitole. Autorka si za hlavní cíl stanovila posouzení současného stavu se stavem z 70. let 20. století a popsání Plánu péče o CHKO Třeboňsko na období 2018-2027.

Z dostupných materiálů je vidět, že zatímco se ochrana území v minulosti zaměřovala spíše na velmi odlišná území od typické krajiny, v současné době se ochrana rozrůstá na ohrožené druhy rostlin a živočichů nacházejících se na celém území Třeboňska. Plán péče je zpracován na celou škálu kategorií, krom toho že se zabývá možnou ochranou významných druhů rostlin a živočichů, památných stromů a rybníků, práci s veřejností, tak řeší i problémy zaměřené na vzhled krajiny jako je výstavba, těžení surovin nebo obnovu po těžbě. Mimo jiné upravuje i možnosti týkající se rybolovu nebo myslivosti.

Seznam použité literatury

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (2021), Člověk a biosféra [online] [cit. 14.4.2021]. Dostupné z: <https://trebonsko.ochranaprirody.cz/chrana-priroda-ve-sprave-chko-trebonsko/biosferiska-rezervace-unesco/>

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (2021), Mokřady České republiky [online] [cit. 15.12.2020]. Dostupné z: <http://mokrady.ochranaprirody.cz/>

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (2021), Osídlení [online] [cit. 14.4.2021]. Dostupné z: <https://trebonsko.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti/osidleni/>

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (2021), Regionální pracoviště Jižní Čechy [online] [cit. 12.4.2021]. Dostupné z: <https://trebonsko.ochranaprirody.cz/>

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (2021), Stará a Nová řeka (národní přírodní rezervace) [online] [cit. 14.4.2021]. Dostupné z: <https://trebonsko.ochranaprirody.cz/maloplosna-zvlaste-ochrana-uzemi/stara-a-nova-reka-npr/>

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (2021), Velký a Malý Tisý (národní přírodní rezervace) [online] [cit. 14.4.2021]. Dostupné z: <https://trebonsko.ochranaprirody.cz/maloplosna-zvlaste-ochrana-uzemi/velky-a-maly-tisy-npr/>

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (2021), Vodstvo [online] [cit. 14.4.2021]. Dostupné z: <https://trebonsko.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti/vodstvo/>

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky (2021), Zemědělství [online] [cit. 14.4.2021]. Dostupné z: <https://trebonsko.ochranaprirody.cz/charakteristika-oblasti/zemedelstvi/>

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky 2017: *Plán péče o CHKO Třeboňsko na období 2018-2027*, 59 s.

Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky 2017: *Rozbory Chráněné krajinné oblasti Třeboňsko k 30.6.2016*, 198 s. + 18 příloh

ALBRECHT, J. et al. (2003). *Chráněná území ČR svazek VIII. Českobudějovicko*, Agentura ochrany a přírody ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 68 s.

Birdarea.com (2021), Ptačí oblast Třeboňsko [online] [cit. 14.4.2021]. Dostupné z: <http://www.birdarea.com/czech-republic/special-protection-areas/trebonsko/cz.php>

BOUBLÍK, K. (2007). Jedlové lesy v České republice, *Živa*, 2007(1): 12-14

Cittadella.cz (2021), Historie ochrany přírody [online] [cit. 14.4.2021]. Dostupné z: http://www.cittadella.cz/europarc/index.php?p=historie_ochrany&site=zakladni_udaje_cz

Cittadella.cz (2021), Národní přírodní rezervace Velký a Malý Tisý [online] [cit. 14.4.2021]. Dostupné z: http://www.cittadella.cz/europarc/index.php%3Fp%3Dindex%26site%3DNPR_velky_maly_tisy_cz

Český statistický úřad (2021), *Počet obyvatel v obcích* [online] [cit. 15.2.2021]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112019>

Dendrologie.upol.cz (2020). Rašelinné bory [online] [cit. 10.12.2020]. Dostupné z: <http://dendrologie.upol.cz/spolecenstva/info/47-Raselinne-brusnicove-bory.html>

Geoportal.gov.cz (2020). Mapa geologie [online] [cit. 10.12.2020]. Dostupné z: <https://geoportal.gov.cz/web/guest/map?openNode=Geology&keywordList=inspire>

Geoportal.gov.cz (2020). Mapa pedologie [online] [cit. 10.12.2020]. Dostupné z: <https://geoportal.gov.cz/web/guest/map?openNode=Soil&keywordList=inspire>

Geoportal.gov.cz (2020). Mapa přirozené vegetace [online] [cit. 10.12.2020]. Dostupné z: <https://geoportal.gov.cz/web/guest/map?openNode=Habitats%20and%20biotopes&keywordList=inspire>

Geoportal.gov.cz (2021). Mapa pedologie [online] [cit. 12.4.2021]. Dostupné z: <https://geoportal.gov.cz/web/guest/map?openNode=Soil&keywordList=inspire>

Geoportal.gov.cz (2021). Mapa přirozené vegetace [online] [cit. 12.4.2021]. Dostupné z: <https://geoportal.gov.cz/web/guest/map?openNode=Habitats%20and%20biotopes&keywordList=inspire>

HÁTLE, M. (2014). CHKO Třeboňsko. *Ochrana přírody* 2014 (4), 4-8

HÁTLE, M. (2016). 60 let ochrany Staré řeky. *Ochrana přírody* 2016 (2), 2-3

HULE, M. (2009), *Rybáři na Třeboňsku*, Jakura, Praha, ISBN 978-80-9038-625-9

Hydrometeorologický ústav Praha (1961): *Podnebí Československé socialistické republiky – tabulky*, 379 s

CHYTIL, J. et al. (1999). *Mokřady České republiky – přehled vodních a mokřadních lokalit ČR*. Český ramsarský výbor, Mikulov, 327 s

CHYTRÝ, M. et al. (2001).: *Katalog biotopů České republiky*. Praha, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, ISBN 80-86064-55-7

JIRKOVÁ, M. (2017). *Třeboňská rybníční krajina*, Westprint.cz, Třeboň

KOŠINOVÁ, M. (2013), Písečný přesyp u Vlkova [online] [cit. 14.4.2021]. Dostupné z: <https://www.trebonsko.cz/pisecny-presyp-u-vlkova>

Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody v Českých Budějovicích – Správa CHKO Třeboňsko (1982): *Skripta pro dobrovolné strážce a spolupracovníky Chráněné krajinné oblasti Třeboňsko*, 180 s

KŘELINA, B. (2002). *Nerostný surovinový potenciál chráněných krajinných oblastí a limity jeho využití*. CHKO Třeboňsko, MŽP ČR, Praha

Life for mires (2019), Rašeliniště [online] [cit. 7.12.2020]. Dostupné z: <https://life.npsumava.cz/o-vode-a-mokradech/o-raselinistich/>

Ministerstvo životního prostředí (2021), Ramsarská úmluva [online] [cit. 14.4.2021]. Dostupné z: https://www.mzp.cz/cz/ramsarska_umluva_o_mokradech

NOVOTNÝ J. (1927), *Jihočeské rybníky se zřetelem ke všem rybníkům v Čechách*, vlastní náklad, České Budějovice

QUITT E. (1971). *Klimatické regiony Československa*, Geografický ústav ČSAV, Brno

RAMEŠ, V. (2011), Rybníkářství – historie [online], [trebonsko.cz](https://www.trebonsko.cz) [cit 15.2.2021]. Dostupné z: <https://www.trebonsko.cz/rybnikarstvi-historie>

Stromytrebonska.cz (2021), Jalovce na Mšálech [online] [cit. 12.4.2021]. Dostupné z: <https://stromytrebonska.cz/2016/10/04/jalovce-na-msalech-gigant/#>

TÁBORSKÝ M. (2013). *Rybářství v Chlumu u Třeboně*, SURSUM, Tišnov. ISBN 978-80-7323-252-8

Temata.rozhlas.cz (2021), Červené blato – národní přírodní rezervace [online] [cit. 14.4.2021]. Dostupné z: <https://temata.rozhlas.cz/cervene-blato-narodni-prirodni-rezervace-7853998>

Trebonsko.cz (2020), Řeka Dračice [online] [cit. 7.12.2020]. Dostupné z: <https://www.trebonsko.cz/reka-dracice>

Trebonsko.cz (2020), Řeka Lužnice [online] [cit. 7.12.2020]. Dostupné z:
<https://www.trebonsko.cz/reka-luznice>

Trebonsko.cz (2020), Řeka Nežárka [online] [cit. 7.12.2020]. Dostupné z:
<https://www.trebonsko.cz/reka-nezarka>

ZASADIL P. (2009). Biotopy České republiky. *Nika* 2009 (6), 9-11

Seznam obrázků

- Obrázek 1 Hranice CHKO Třeboňsko 12
- Obrázek 2 Původní chráněná území..... **Chyba! Záložka není definována.**
- Obrázek 3 Mapa maloplošných zvláště chráněných území**Chyba! Záložka není definována.**
-

Seznam tabulek

Tabulka 1 Výčet ptáků, pro které byla vyhlášena PO Třeboňsko.....	8
Tabulka 2 Výčet chráněných druhů ptáků, vyskytující se v PO Třeboňsko	9
Tabulka 3 Výčet rybníků.....	27
Tabulka 4 Maloplošná zvláště chráněná území	33

Seznam použitých zkratk

č.j. – číslo jednací

ev. Č. – evidenční číslo

ha – hektar

CHKO – chráněná krajinná oblast

k.ú. – katastrální území

km² – kilometr čtvereční

m – metr

m³*s⁻¹ = m³/s – označení pro jednotku metry krychlové za sekundu

MK – ministerstvo kultury

MZCHÚ – maloplošné zvláště chráněné území

MŽP – ministerstvo životního prostředí

Např. – například

NPP – Národní přírodní památka

NPR – Národní přírodní rezervace

PO – ptačí oblast

PP – přírodní památka

PR – přírodní rezervace

Prof. – profesor

SPR – Státní přírodní rezervace

ÚSOP – ústřední seznam ochrany přírody
